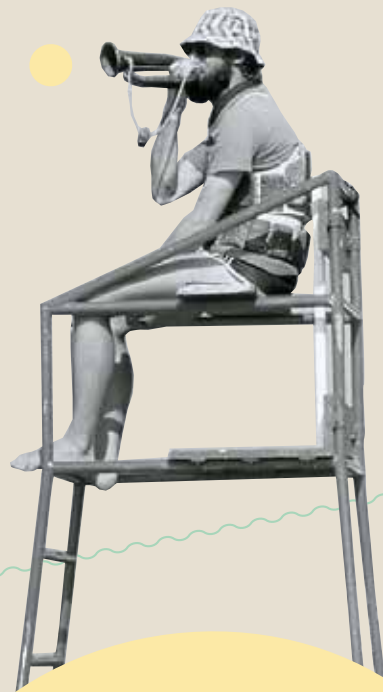

In zee
met
jobstudenten

ill. 1. Redders hijsen de vlag op het strand, jaren 90

Zon, zee en jobstudenten. Al decennia horen ze bij de kust. Of je ze nu jobstudent, werkstudent of seizoenswerker noemt, in de vakantie zijn ze onmisbaar om de toestroom van toeristen op te vangen. Of het nu gaat om een glimlach aan het ijsjeskraam, een helpende hand op een terrasje of een reddende blik op het strand. Zonder de jobstudenten zien de zomers aan de Belgische kust er helemaal anders uit.

Erfgoedcel Kusterfgoed vertelt met deze publicatie over de vele tradities van de vakantiejobs aan de kust. We doken in het verleden, verzamelden verhalen en namen mee in de zomer van de jobstudent: van zoeken naar een vacature tot afzwaaien op het einde van het seizoen of het studentenleven. We kijken door de (zonne)bril van de jobstudent zelf én van de werkgever.

Die verhalen – die niet in de geschiedenisboeken staan – bewaren we graag voor de toekomst. Voor de uitgebreidere verhalen kun je terecht op onze website: www.kusterfgoed.be.

Als werkgever ben je zoveel meer dan alleen maar een werkgever. Het zijn piepjonge mensen die je onder je vleugels hebt, daar wil je ook zorg voor dragen tussen al het harde werk door.

– Anita, werkgever, jaren 70 tot 90

Het was een wisselwerking van wederzijds respect. Als je je jobstudenten correct betaalt en met respect behandelt, komen ze volgend jaar met veel plezier terug. Het is een systeem van geven en nemen. Ook de klanten zien dat graag, want zo heb je medewerkers die rondlopen met een glimlach. Het zijn dan ook zij die het imago van je zaak uitdragen.

– Viviane, werkgever, jaren 80

ill. 3. Ijsjesverkoop door een jobstudent, jaren 90.

ill. 2. Twee jongeren dienen op in een horecazaak, 1977

Ik ben honderd procent zeker dat dat me mee gevormd heeft. Ik ben uiteindelijk – met mijn huidige job – weer op het strand terechtgekomen. Op een bepaald moment trok die zee enorm aan mij.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Een kleine geschiedenis

DE werkstudent, enkele jaren terug nog een opvallende verschijning aan de kust, is er nu zo'n doodgewoon geval geworden, dat hij er niet meer weg te denken is. Hij is een onmisbaar radertje geworden van de reusachtige toeristische machine die in dit drukke seizoen op meer dan volle toeren draait. Men treft hem aan in alle mogelijke vertakkingen van het toeristische bedrijf, dat van Knokke tot De Panne instaat voor de dagelijkse verzorging van nagenoeg één miljoen vakantiegangers. Hij is een voorname rol gaan vervullen in het plaatsingsprobleem dat van jaar tot jaar scherper vormeen aanneemt aan de kust.

ill. 4. De Standaard,
20 augustus 1964.

De werkstudent, een vertrouwde verschijning aan de kust

De opkomst en de populariteit van jobstudenten heeft te maken met de democratisering van het hoger onderwijs. Studenten verdienen een extra centje bij en financierden zo mee hun studies. Maar aan zee spelen er nog andere factoren ook.

Op het einde van de jaren 50 zat het kusttoerisme in de lift. Na de oorlog verbeterde de welvaart, waardoor mensen uit alle lagen van de bevolking op vakantie konden gaan naar zee. Met de auto of de trein reisden ze massaal af naar zon, zee en strand. En meer toeristen aan zee betekende ook meer werk.

Tegelijk groeide de industrie in West-Vlaanderen, en ook dat zorgde voor veel nieuwe jobs. Arbeiders waren niet langer afhankelijk van seizoensarbeid en konden een goedbetaalde job vinden in de industrie. Voor de seizoensarbeid was de kuststreek nu afhankelijk van de 'niet-traditionele arbeidsmarkt', waar veel studenten klaar stonden om bij te springen in het hoogseizoen.

De werkstudent, een vertrouwde verschijning in de pers

Tegen 1964 was de jobstudent een vertrouwd gezicht aan de kust. Wel maakten steeds meer mensen zich zorgen over de tewerkstelling van studenten aan zee. Werd alles wel eerlijk geregeld en werd er geen misbruik gemaakt van de werkgever van de studenten? Omdat er geen specifieke regelgeving voor jobstudenten was, probeerden verschillende organisaties vanaf 1966 de studenten te informeren over hun rechten en plichten.

De losse aanpak van de regelgeving voor jobstudenten aan de kust kreeg meer aandacht, ook in de pers. Eind jaren 60 verscheen een reeks artikels over de situatie van jobstudenten aan de kust.

Beldio en Abonnement
JAGHMANCAAN 100
R H S S L
TELEFOON
18400 - 18400 (20 11)
Postbus 1000
Per 100 kranten : 100 0
Per 100 kranten : 100 0

De Standaard

DAGBLAD VOOR STAATKUNDIGE, MAATSCHAPPELIJKE EN EKONOMISCHE BELANGEN

**Achter de schermen van een
vakantie aan zee. Werkstudenten
zijn en blijven onmisbaar**

De Standaard, W.B., 18 maart 1969

**Jongens en meisjes
verkiezen harde job
boven een zorgeloze
vakantie**

De Standaard, Mariette Van Halewijn, 19 april 1967

**Van een ander standpunt bekeken:
Werkgevers, ouders en school
tegenover werkende jongeren**

De Standaard, Mariette Van Halewijn, 21 april 1967

**Hoe leeft het seizoen-
personeel aan zee? Geld
verdienen: hard werken en
uit je doppen kijken**

De Standaard, W.B., 19 maart 1969

**Werkt het grootste deel
van de jongeren in
seizoenarbeid
tegen hongerloon?**

De Standaard, Mariette Van Halewijn, 20 april 1967

**Hulp in toerisme: steun
voor jobstudenten. Kust
feuilleton van avonturen.**

De Standaard, Mariette Van Halewijn, 22 april 1967

De werkstudent, een nog niet zo vertrouwd verschijnsel in de wet

• 1967:

Werkstudent valt onder het statuut werknemer.

• 1969:

De Nationale Arbeidsraad geeft advies bij het opstellen van de eerste wetgeving over werkstudenten.

• 1970:

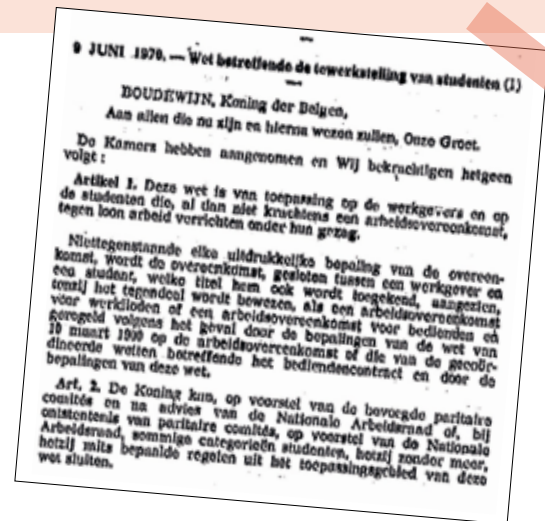
Op 9 juni 1970 verschijnt de eerste wet omtrent studentenarbeid. Voor het eerst wordt een studentencontract wettelijk verplicht.

ill. 5. De Standaard, 22 april 1967.

ill. 6. Nationale Arbeidsraad, Advies nr. 313, 27 november 1969.

ill. 7. Wet 9 juni 1970 betreffende de tewerkstelling van studenten, BS 18 juni 1970.

• 1976:

Studenten komen in Oostende op straat met eisen (15 augustus 1976).

• 1978:

Wet betreffende arbeidsovereenkomsten

Titel VI: De overeenkomst voor tewerkstelling van studenten: Er komt een uitbreiding op de wetgeving van 1970.

- * VERPLICHTE INFORMATIE OP DE SCHOLEN OVER DE WETGEVING VOOR JOBSTUDENTEN
- * STRAFSANCTIES VOOR DE WERKGEVERS, DIE HET SCHRIFTELIJK CONTRACT NEGEREN
- * VOLLEDIGE TOEPASSING VAN DE RMZ* OP DE HELE DUUR VAN DE TEWERKSTELLING
- * LOONBEREKENING PER UUR
- * UITBREIDING VAN DE WET EN VLUGGER DOORSTUREN VAN HET AFSCHRIFT VAN DE STUDENTENOVEREENKOMST NAAR DE INSPECTIE
- * UITBREIDING VAN DE INSPECTIEDIENSTEN
- * (VOORAL) PLAATSIING VAN DE JOBSTUDENT VIA EEN OFFICIEEL ORGANISME (BV. PARITAIR COMITÉ VAN DE KUST)

*Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid

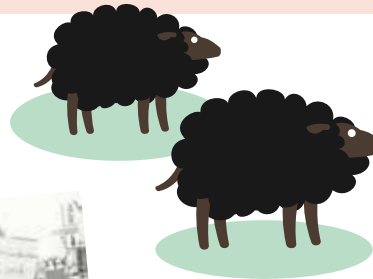
• 1981:

In de zomer van 1981 gingen jobstudenten de straat op om te protesteren tegen het niet naleven van de bestaande wet op studentenarbeid.

• 1989:

Staking studenten beschouwen zich als zwart schaap en trekken met schapen en geiten van het Leopoldpark naar de dijk.

• 1995:

Dag van de jobstudent, ABVV-jongeren voeren actie tegen zwartwerk in Oostende.

Vanaf de jaren 90 kwam er meer aandacht voor de contracten van de jobstudenten. Een nieuwsbericht uit 1996 vermeldt dat het aantal jobstudenten met een contract tussen 1992 en 1995 met maar liefst 100.000 gestegen was, waardoor het totaal in België toen rond 300.000 lag. De opkomst van uitzendbureaus speelde daarin een rol.

Ze foefelden met contracten. [...] Alle weekends waarin het mooi weer was, kwamen ze aan je deur bellen om te vragen: 'Ze geven morgen mooi weer, als je goesting hebt, mag je een dagje billenkarren komen verhuren ...' Dan kon ik een frank bijverdienen.

In de zomer was het officieel. Hij maakte een contract. Als de eerste helft van de maand voorbij was, schreef hij na de 1 een 5 en dan liep het contract officieel maar vanaf 15 juli. Als die maand gepasseerd was, scheurde hij het contract en smeed het in de vuilnisbak en maakte hij een nieuw contract vanaf 1 tot 31 augustus en zo werkte ik er twee maanden. Maar controle heb ik nooit in mijn leven geweten. Nooit. En zo had je in één seizoen drie verschillende contracten.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

ill. 12. Ministerie van tewerkstelling en arbeid, Wegwijs in de studentenarbeid, Brussel, 1993, p. 23.

Er werd veel geoefeld in die tijd. Er was ook minder controle. Was dat contract in orde? Ik weet dat zelfs niet. Ik weet niet of er nu veel controle is, maar toen alleszins niet. Misschien af en toe wel maar bij ons niet.

– David, jobstudent, jaren 80

Er werd een contract opgemaakt en dat werd dan gescheurd en er werd een ander contract opgemaakt. Er werd daar ook niet moeilijk over gedaan. [...] Het was niet zo strikt als nu dat ze maar zoveel uur mogen werken en dat ze zoveel dagen congé moeten hebben of dat ze op zondag niet mogen werken of twee dagen in de week. Dat was allemaal niet. Je werkte zo lang als het moest en daar stopte het.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

De wetgeving bleef sinds eind jaren 90 evolueren. De discussies er over ook.

Te jong om te werken?

In België werd de eerste wet op kinderarbeid in 1889 ingevoerd. Deze wet verbood kinderen onder de 12 jaar om in de industrie te werken en stelde voor kinderen ouder dan 12 jaar een limiet van 12 werkuren per dag. Voor huisnijverheid en landbouw bestonden er echter nog geen regels.

In 1914 werd de wet uitgebreid naar kantoren en restaurants, en werd kinderarbeid voor kinderen onder de 14 jaar verboden. De wet van 14 juni 1921 stelde een achturige werkdag in en verbood zware arbeid voor kinderen onder de 16 jaar.

In de getuigenissen in deze publicatie lezen we ook over jonge tieners die een vakantiejob deden. Soms hielpen ze gewoon in de zaak van hun ouders, of er werd weinig rekening gehouden met de wetgeving.

Een job als geen ander

Wat maakt werken aan de kust zo anders?

Werken aan de kust? Dat is geen gewone studentenjob. Iedereen die we interviewden, is het erover eens: het heeft toch iets speciaals. De frisse zeelucht, het zicht op de golven, de ontspannen mensen. Je werkt midden in een vakantiesfeer, omringd door toeristen die genieten van zon (als het een beetje meevalt), zee en strand.

Je zit aan zee. Iedereen is met vakantie. Dat zorgt voor een leuke sfeer. Op het moment dat je aan zee komt, heb je nog altijd een beetje een vakantiegevoel.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

Je zag de zee. Je zag het strand. Dat is me altijd bijgebleven. Dat is het grote verschil met een job in het binnenland. Een mens leeft op als hij aan zee komt.

– David, jobstudent, jaren 80

Je merkt meteen: mensen zijn ontspannen en alles gaat gemoedelijker. Maar vergis je niet: het is hard werken. Je moet snel schakelen, stressbestendig zijn en altijd blijven lachen – ook als iemand klaagt over zijn schepje ijs.

ill. 13. Zon, zee, strand, mensen genieten van het Belgische vakantieland, jaren 80.

*Het is flexibel zijn. Stressbestendigheid,
doorzetten, karakter hebben. Elke dag en
elk moment van de dag.*

– Geert, jobstudent, jaren 70

Weer of geen weer

Het weer was allesbepalend. In een zonnige zomer was het veel drukker. Bij kwakkelweer kon het veel kalmer zijn en hoefde je zelfs op sommige dagen niet te werken.

Die kusthoreca. In mijn geval strand en zeedijk. Dat is heel typisch, want je klantenbestand is zo divers, in talen, in afkomst. Toch wel apart. Dat is bijzonder druk, bijzonder hard werken. Ik heb het al een paar keer herhaald: inspelen op wisselende volumes, als ik het zo mag noemen, pieken, afhankelijk van het weer.

– Geert, jobstudent, jaren 70

En na je werk? Dan begint je eigen vakantiegevoel, met lange zomeravonden, zonsondergangen en toffe mensen die samen de zomer beleven.

ill. 14. Deze tekening in het dagboek van Viviane toont de chaos van een regenachtige dag, jaren 80.

Meer over de avondrituelen van de jobstudent vind je in het hoofdstuk 'Avonturen na de uren'.

***Het is ook vakantie voor de studenten.
Vooral dat ze om 22 uur klaar waren.
Dan hadden ze nog een avond, bij manier
van spreken.***

– Viviane, werkgever, jaren 80

***Veel heeft te maken met dat
groepsgevoel dat je met heel veel jonge
gasten samen op dat strand staat.***

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Voor de één een must, voor de ander een keuze

De eerste artikels over de motivatie van jongeren om te werken in de vakantie dateren van eind jaren 60 van de vorige eeuw. Willy Bonte ging daar uitgebreid op in in zijn publicatie *Studentenarbeid aan de kust uit 1967*. Misschien denken we snel dat geld verdienen de belangrijkste reden was en is, ongeacht het doel, maar studenten en sommige ouders zagen vooral andere voordelen.

Deze getuigenissen komen uit de publicatie van Willy Bonte.

Vakantiejobs, sommige toch, voeden op. Door vakantiejobs wordt men meer volwassen en verdraagzamer, men komt in contact met allerlei mensen, men leert een ander inzicht en begrip hebben over studies.

Ik mocht een keuze doen. Ofwel naar de Ardennen gaan om mijn Frans te leren, ofwel aan de kust werken. Ik heb het tweede genomen.

Wanneer men eenmaal zestien, zeventien jaar geworden is, verlangt men naar meer zelfstandigheid, naar meer vrijheid. Waarom zouden we die zelfstandigheid ook weer moeten krijgen van onze ouders? Laten we het zelf verwerven.

-
- ✓ verveling en eenzaamheid tegengaan in de lange zomermaanden
 - ✓ meer waardering krijgen voor handenarbeid en omgang hebben met andere mensen
 - ✓ vriendschapsbanden smeden
 - ✓ talenkennis verkrijgen
 - ✓ streven naar zelfstandigheid

Veel studenten werkten om een centje bij te verdienen: om een brommer of een surfplank te kopen, het horloge waar je al zo lang van droomde, of om gewoon wat financiële ruimte te hebben om uit te gaan. Soms was het ook een financiële noodzaak: bijdragen aan het gezinsinkomen of je studies mee financieren.

Wat ik daarmee verdiende, ging in een doosje. Ik was heel spaarzaam. En met dat doosje had ik genoeg om een heel jaar een beetje financiële vrijheid te hebben. Dat was mijn zakgeld, waar ik zelf voor gewerkt had. [...]

Ik ging naar de horlogerie en ik staarde met grote ogen naar een Seiko in de etalage. Dat was een goed merk. Ik betaalde dat horloge met mijn briefjes van 100 frank. Dat horloge heb ik nog altijd en ik koester het, en dat is het enige buitensporige waarop ik mezelf getrakteerd heb.

– Geert, jobstudent, jaren 70

Om de hoek was er een surfwinkel. Ik leerde die kerel kennen, want ik liep daar bijna elke dag binnen om te kijken naar surfplanken van Mistral die ik me niet kon veroorloven. Zo'n plank kostte toen 35.000 frank of zo. De plank die ik uiteindelijk kocht in de Makro kostte 12.000 frank. Dat kon ik dan wel betalen dankzij mijn vakantiejob.

– David, jobstudent, jaren 80

Voor veel jongeren aan de kust was het niet meer dan normaal, in de zomer werd er gewerkt.

Je woonde aan de kust en als het vakantie was, moest je werken en dat was het.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

En de sportiefsten droomden van de coolste aller vakantiejobs: strandredder.

Ik denk wel dat mijn ouders dat stimuleerden. Het was wel geweten dat het een mooie job was en goed verdiende. Mijn moeder kwam uit het binnenland en raakte verknocht aan de zee. Zij vond het wel tof dat wij redder waren.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Enkele bezorgdheden

In publicaties van eind jaren 60 lezen we ook over de bezorgdheid van ouders, vakbonden, jeugdwerkers, scholen en kerk over jongeren die aan de kust aan de slag gingen. Ze waren bang dat de studentenarbeid een materialistische mentaliteit zou stimuleren, en over de toeristische vrijetijdssfeer. Sommige studenten werkten twee maanden aan één stuk en kwamen daarna doodop terug op de schoolbanken terecht.

ill. 16. Redders verwittigen zwemmers in zee, jaren 90.

Wie zoekt, die vindt

De keuze is gemaakt: je wilt gaan werken als jobstudent. Maar hoe begin je aan de zoektocht naar je eerste werkervaring? Moet je actief op zoek gaan of komt een vakantiejob vanzelf op je pad?

In een tijd zonder vacaturesites of sociale media vond je op andere manieren een zomerjob.

Mond-tot-mondreclame

Familie, vrienden en kennissen speelden een sleutelrol om vacatures door te geven. Een zus die een collega zocht in de horeca, een buur die extra hulp nodig had in de strandbar? Werk genoeg.

De zomerjobs aan de kust waren niet alleen werk. Het was vaak een sociaal gebeuren dat vriendengroepen deed ontstaan.

Ik ben in een hotel gaan werken omdat een vriendin daar al werkte. Het leek me leuk om samen te werken, maar uiteindelijk vielen onze shifts nooit samen.

– Veerle, jobstudent, jaren 90

Zodra bekend was dat ik mijn zaak zou openen, kwamen mensen meteen naar me toe. De serveerster was een schoolvriendin van mij, en ze woonde nog in Bredene. Zij heeft op haar beurt ook weer anderen aangesproken. Zo verspreidde het nieuws zich snel via mond-tot-mondreclame.

– Viviane, werkgever, jaren 80

Mensen kwamen zich aanbieden in de winkel van mijn mama. Als zij geen personeel meer zocht, zei ze dan: 'Ik zal het eens vragen aan mijn zoon, die kan wel een extra paar handen gebruiken.'

– Kris, jobstudent, jaren 80

De mama van een vriendin had een studiotje in Westende. Zo kwam ze in contact met die mensen van het restaurant en had mijn vriendin daar al een zomer eerder gewerkt in de keuken. En ze waren op zoek naar mensen.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

Wie waagt, die wint

Niet iedereen raakte via via aan een job. Sommige jongeren bladerden door de zoekertjesrubriek in de lokale krant of stapten gewoon een zaak binnen, terwijl anderen een beroep deden op uitzendkantoren.

Het was nog niet zo de gewoonte dat er vakantiejobs gedaan werden – toch niet bij de mensen die ik kende. Ik zag een vacature in de krant en waagde mijn kans. Mijn vader was daar niet zo blij mee, maar dat hield me niet tegen.

– Lieve, jobstudent, jaren 80

Terwijl we daar op het terras zaten, groeide het idee van ‘Waarom ga je het daar eens niet vragen, misschien kan je daar al werken?’ Ik ben dat gaan vragen en ja, ze hadden plaats in de ‘crèmebak’.

– David, jobstudent, jaren 80

Mijn ouders waren geabonneerd op het weekblad De Bond en ze maakten me attent op de berichtjes dat ze jobstudenten zochten aan de kust. Dat wou ik wel eens uitproberen. Ik weet niet hoe het komt en waarom het Blankenberge werd, maar dat was een annonce en we zijn daarop ingegaan, vader en ik.

– Eric, jobstudent, jaren 70

Jobstudenten gezocht

Ook werkgevers moesten bij momenten moeite doen om mensen te vinden. Zij maakten op hun beurt gebruik van hun eigen netwerk.

Op bepaalde momenten was het moeilijk om aan goede jobstudenten te geraken.

– Dominik, werkgever, jaren 90

Dan vraag ik: ‘Heb je geen vriend of vriendin die nog werk zoekt?’

– Dennis, salesmanager, jaren 90

Met knikkende knieën

Sommigen mochten meteen starten, anderen moesten op sollicitatiegesprek. Soms beperkte zich dat tot 'wanneer kun je beginnen?', maar doorgaans was er toch een belangrijk contactmoment waarop werkgever en jobstudent elkaar 'leerden kennen', zelfs al had iemand een goed woordje voor je gedaan. Heeft de student een verzorgd voorkomen? Komt hij vlot over? Kan ze goed hoofdrekenen? Een dagje proeflopen in een van de verlengde weekends vóór de zomer was ook een goede manier om te weten te komen of het werk je lag.

Ik moest naar een villa aan de oprit van de autostrade. We hadden daar een gesprek en ik kreeg de job.

– Lieve, jobstudent, jaren 80

Mijn nonkel zou een goed woordje voor me doen. Maar toch was er een formeel sollicitatiegesprek: ik was pas van de middelbare school af en moest gaan solliciteren. Ik moest naar dat hotel en in het restaurant zaten twee mensen aan een tafel.

– Patrick, jobstudent, jaren 70

Er was een sollicitatiegesprek. Ze wilden toch weten wie er over de vloer kwam. Hoe was je ingesteldheid? Want die mensen hadden ook niet de tijd om ons in het oog te houden, hé?

– Eric, jobstudent, jaren 70

Het waren kennissen van mijn ouders, maar ik moest toch solliciteren. 'Wanneer kan je beginnen?' En dan zei je 'direct'. Je moest niet afkomen met 'ik moet nog naar een festival'. Je moest zorgen dat je de eerste was, want er stonden tien anderen te wachten voor die plaats.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

Er was een kennismakingsgesprek met de gerante. Dan was er een selectie.

– Dominik, salesmanager, jaren 90

Bij de strandredders was de sollicitatieprocedure nogal uit de kluiten gewassen. Een Spartaanse fysieke afvallingsrace van maanden, zware theoretische proeven en als kers op de taart een zeezwemproef. Veronika vertelde ons dat ze op een bepaald moment vijf tot zes keer per week ging trainen, om de proeven te halen. Ook in de loop van de maand dat je redder was, waren er nog geregeld extra fysieke trainingen en oefeningen. Daarover meer in het volgende hoofdstuk.

Je eerste werkdag

Daar sta je dan, klaar om naar je eerste job ooit te vertrekken. Het voelt een beetje aan als een eerste schooldag, en dat in de vakantie.

Sommigen werden meteen in het diepe gegooid, terwijl anderen nog een opleiding moesten volgen, en nog anderen kregen een opleiding van de baas of begeleiding van ervaren jobstudenten.

Opleidingen nog vóór je eerste werkdag

Voor sommige jobs heb je een echte opleiding nodig. Wie als jobstudent redder wil worden, moet eerst verschillende cursussen volgen en examens afleggen, nog vóór je één voet op het strand zet.

Vanaf de jaren 50 bemanden meer en meer jobstudenten de reddingsposten, in de plaats van stadsambtenaren en brandweerlieden. Na verschillende verdrinkingsincidenten startte de provincie in 1959 met opleidingscursussen voor strandredders. In het begin was dat vrijwillig, maar later werd de opleiding verplicht.

Alleen wie slaagt, mag solliciteren om redder aan zee te worden. Van eb, vloed en knopen leggen tot de bevroese zeezwemproef. Doordat iedereen samen zware proeven moest doorstaan, ontstond er al een band met je potentiële collega's.

ill. 17. Een evacuatie van een drenkeling tijdens een reddingsoefening, jaren 90.

Dat was wel een serieuze schifting. Het duurde een heel jaar. Bij mij was dat in het vijfde middelbaar, 17 jaar was ik. Een jaar lang dat je twee keer per week ging zwemmen. Eén keer in de week en één keer in het weekend. En ik weet nog heel goed: die eerste keer dat je zo met kleren zwom en een pop, dan verzoop je bijna. Ik had dan zoiets had van 'Wauw, dat gaat nooit lukken'. Maar doordat je dat twee keer per week doet – ik zie die twee opleiders nog voor me, dat was met de pees erop. En ook wel wat mensen die zich wilden bewijzen. Dat was wel pittig, maar ik heb daar veel aan gehad. Dat was karakter trainen. En de theorie was een heel dikke cursus – dat weet ik nog: stromingsleer, weerkunde, EHBO, zulke dingen. Ik denk dat er ook wat kennis van het strand bij zat. Daar had je al een heel grote schifting.

En dan had je ook nog dat fysieke. Een fysiek examen waarin je die pop met kleren aan van 3 of 4 meter diep moest gaan halen. Dat was dan wel in Oostende, want dat was dieper dan bij ons. Je moest die pop naar boven

halen en binnen de tijd moest je die naar de andere kant van het zwembad zwemmen. Ik denk dat ik zelfs niet van de eerste keer geslaagd was en dat ik dan nog een herkansing kreeg net voor de zomer.

Dat was wel zwaar. En ook zo lang mogelijk onder water blijven en lengtes onder water zwemmen. Ik weet dat ik een paar keer gedacht heb: 'Ik draai weg', maar uiteindelijk ...

En dan bleef je nog met een aantal over voor het grote examen. Eerst theoretisch en dan in het zwembad van Oostende met die proeven die ik wel twee keer moest doen. En dan had je nog de zeezwemproef in het eerste jaar dat je 'stond'. Dat was ook wel pittig. Bij ons zat de stroming niet zo goed. Ik weet nog dat we veel te lang in dat water zaten en dat ze het moesten corrigeren omdat er zoveel tegenstroming was en ze hadden dat niet voorzien. Maar ja, ik ben erdoor geraakt.

– Klaas, redder, jaren 90

Anderen leerden op de werkvloer zelf, van de baas of de bazin. Als werkgeefster besteedde Anita veel tijd om haar jobstudenten de kneepjes van het vak te leren. Bij haar was het Madame die de jobstudenten opleidde.

*Ik leerde ze aan. Koffiema-
chine en alles wat beneden
stond. Ijs scheppen,
pannenkoeken, alles stuurde
ik beneden aan. Ze waren
daar rap mee weg. Maar
je moet er ook geduld mee
hebben, want je weet het ook
niet van de eerste keer en de
ene is er ook wat rapper mee
weg dan de andere. Maar met
die scheppers ... Nu is dat heel
anders, maar in die tijd moest
je zien dat er geen water in
liep, want anders vormde dat
ijs. Daar komt veel bij kijken
en dan de frigo's vullen en al.
– Anita, werkgeefster in de
horeca, jaren 70 tot 90*

*Dan moest je de
crèmecouples aanleren.
Wat er allemaal in
moest. De eerste dagen
riep ik constant 'drie
bollen vanille, choco-
ladesaus en slagroom',
'een bol vanille, een
bol granini, nootjes
en karamelsaus, al of
niet slagroom'. Op 1
augustus begon dat
opnieuw. Dagen aan
een stuk dicteerde ik
wat ze moesten doen.
[...] De jongen die aan
de afwas stond, kon 's
avonds een hele lijst
opzeggen van alle
ijsjes die we verkocht
hadden: coupe maison,
dame blanche ... Hij
maakte de inventaris.
– Viviane, werkgever,
jaren 70 tot 80*

ill. 18. Het serveren van ijscoupes ging niet altijd van een leien dakje, jaren 80.

Roeien met de riemen die je had

Anderen kregen een heel korte opleiding bij het begin van hun eerste werkdag.

Mijn eerste werkdag? Dat was roeien met de riemen die je had. In tien minuten werd er uitgelegd wat je in de crèmebak moest doen. Van een korte opleiding gesproken. Ik stond daar samen met nog een andere jobstudent, maar we werden niet voorgesteld aan elkaar. Natuurlijk, als je elke dag zo lang samen doorbrengt, leer je elkaar wel snel kennen.

– David, jobstudent, jaren 80

Ronny moest zijn opleiding krijgen van een ‘pilot’, maar uiteindelijk ging dat niet door.

Ze deden aan ‘pilotage’. Dat wil zeggen dat er twee keer iemand moest meegaan met je trein die uitlegde hoe alles in zijn werk ging. Je komt daar in een station waar je nog nooit van je leven geweest bent. Je moet zoeken waar de karren staan. Je moet je trein legen en je moet al je gerief uit je trein halen. Je moet dan gaan zoeken op welk spoor je moet zijn om terug naar Oostende te gaan. Op den duur heb je het door, maar het is allemaal niet zo evident. [...] Maar ik heb nooit een ‘pilot’ mee gehad.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

COMPAGNIE INTERNATIONALE DES WAGONS-LITS & DU TOURISME.
Brussel, 28 Augustus 1975

AS/ B

Geachte Mijnheer,

Ik verneem door de personeelsdienst dat U in onze Maatschappij werd aangenomen. Ik hoop dat U in uw nieuw werk belang stelt en dat het U tevredenstelt. Nog ik U vragen eens op mijn kantoor van de Inspectie te komen. Op een donderdag te 10 u.15 zo zullen wij kennis met elkaar kunnen maken. Ik zal U ook enkele inlichtingen kunnen verstrekken betreffende de medische dienst, de hulpkas, enz.

meeste hoogachtung,

Tot veldra. Ik blijf met de

De Sociale Assistenten,

M. J. ROBBY

ill. 19. Eén van de documenten die Ronny ontving vooraleer hij bij de Wagons-Lits aan de slag ging, 1975.

Touwtjes om de soep te binden

Het was ook niet allemaal zo serieus. Als kersvers jobstudent moest je ook wel wat plaagstootjes kunnen verdragen. De vaste medewerkers haalden graag eens een grapje uit met de 'groentjes'. Bij sommigen was het bijna een vast ritueel om de nieuwelingen ludiek te onthalen.

In de viswinkel moest ik achter touwtjes om de soep te binden.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

De kok was daar redelijk bedreven in en hij stuurde dan de nieuwe jobstudenten naar de bakker achter 'gehakte bloem'. Bakkers en beenhouwers, dat waren de klassiekers, maar ik ben daarvan gespaard gebleven. Maar eigenlijk wist je het, dat als er iemand nieuw start, je vroeg 'Dirk, heb je hem al gestuurd?' Dat hoorde er wel bij. Het zorgde voor de leuke sfeer uiteindelijk in het restaurant.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

Uiteindelijk ging de eerste, tweede, derde werkdag voorbij. En het jaar daarna waren veel van onze geïnterviewden al doorgewinterde jobstudenten, die zelfzeker naar hun werk gingen en de nieuwe jobstudenten op hun beurt warm onthaalden.

De vaste barmannen stuurden mij om de bananenpers in een andere bar op het plein: 'Die hebben nog onze bananenpers, ga die eens halen.' Ik deed braaf wat ze vroegen, maar terwijl ik ernaartoe stapte, dacht ik wel: een bananenpers, dat bestaat niet. Ik had iets van 'jullie houden me voor de zot, dan is het nu mijn beurt'. Ik glipte even de bar binnen, vroeg de 'bananenpers' en zei 'bedankt voor de bananenpers'. In plaats van direct terug te gaan, maakte ik een wandeling door Knokke. Natuurlijk, toen ik terug in mijn bar arriveerde, vroegen de anderen waar ik zo lang gezeten had. Ik zei: 'Ze vonden de bananenpers niet. Ze hebben lang gezocht en ik heb gewacht, maar ze vonden hem niet meer.' Die konden er helemaal niet om lachen.

– David, jobstudent, jaren 80

Zomerjob aan zee

Tegenwoordig kun je overal een vakantiejob vinden, maar welke jobs zijn nu typisch voor de kust? Een greep uit de interviews.

Strandredder

Als je houdt van het strandleven, is het volgens mij de schoonste studentenjob die er bestaat. Je zit er met toffe mensen, je hebt een uitdagende job én een heel leven ernaast.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Sinds 1981 coördineert de IKWV (Intercommunale Kustreddingsdienst West-Vlaanderen) het reddersberoep. Eerst sloten nog niet alle kustgemeenten aan bij die professionele organisatie, maar ondertussen is dat wel het geval.

Vóór 1981 namen de gemeenten zelf het initiatief om te redden. In Oostende waren het brandweerlieden die dat deden, later was er OBS (Oostende Bad en Strand).

Het geluid van de Sea King, het getik van de masten en het geluid van de hoorns zullen er altijd mee verbonden blijven.

– Veronika, jobstudent, jaren 90

Eerste vrouwelijke redder aan zee

Het was wachten tot 1969 op de eerste vrouwelijke redder aan de Belgische kust. De primeur was voor het strand van Nieuwpoort met Josette Vermout.

We hadden het al over de zware training om redder te kunnen worden.

Veronika stond begin jaren 90 en Klaas eind jaren 90 als redder op het strand. Ze behoorden tot de happy few, want een vakantiejob als strandredder was fel gegeerd. Niet alleen genoten redders veel aanzien, het was op veel vlakken een fijne job én het verdiende goed. Want ondanks het vele plezier droegen de redders toch een grote verantwoordelijkheid en was de job niet zonder risico's.

Op heel drukke dagen hadden we veel verloren gelopen kindjes. We hebben altijd alle kindjes terug kunnen geven aan de ouders, dus het is nooit slecht afgelopen bij ons, maar op den duur was dat bijna een crèche in ons redderskot.

– Veronika, jobstudent, jaren 90

Het was echt een community. Een redderscommunity. Je merkt dat ook aan die Facebookgroepen nu. Al die oud-redders kom je daar nu opnieuw tegen en dan merk je dat er nog altijd een community is.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

De vele mooie verhalen zijn jaloersmakend: de warme vriendschappen voor het leven, de plagerijen van eerstejaars, de diepgaande gesprekken bij de waterlijn, de avondlijke barbecues, met zodiacs mogen varen, gezelschapsspelletjes op regendagen. Maar uiteraard was het ook niet allemaal rozegeur en maneschijn: de kleren waren nog niet zoals vandaag, van surfpakken om je warm te houden was nog geen sprake. Een hele dag met je voeten in het water, of op het metaal van de mirador: op frisse dagen is het ontbering, en als de zon brandt zijn het verbrande voeten voor nieuwe redders die het advies van ouderejaars om goed te smeren in de wind slaan.

ill. 20. Samen met de redderspost op de mirador, jaren 90.

Het liedje 'Forever young' werd elke keer om 18 uur heel luid opgezet. Als de dienst gedaan was, terwijl we aan het opruimen en opkuisen waren. Elke keer als ik dat liedje nu hoor, denk ik met veel plezier, met weemoed of nostalgie terug aan die tijd. Daarna hielden we ook nog zandgevechten. 'Zanddouchen' noemden we dat, je kreeg overal zand in je haar gesmeerd voordat je naar huis ging.

– Veronika, jobstudent, jaren 90

We werden regelmatig aangesproken om een foto te nemen, om met de toeristen op de foto te staan. De toeristen vroegen daar zelf om. En op een bepaald moment zaten een collega en ik in het redderskot en we zagen dat er foto's genomen werden van twee redders, maar wij wilden ook wel eens op de foto. Natuurlijk daagden we elkaar uit: 'Ge durft niet.' Uiteindelijk ben ik dan die Duitse toerist achterna gelopen en heb ik hem gezegd dat ik ook een foto wou, voor een weddenschap... [...] Ik denk dat wij zo op veel foto's staan van mensen die wij helemaal niet kennen, omdat mensen het blijkbaar leuk vonden om met de redders op de foto te staan.

– Veronika, jobstudent, jaren 90

ill. 22. De foto die werd genomen door de Duitse toerist, jaren 90.

ill. 23. Op de achterzijde beschreef de toerist het portret, jaren 90.

10.7.1993
Veronika
Beckwe
mit ihren
Kollegen von
Rettungs-
dienst

Zowel Veronika als Klaas waren jarenlang strandredder en doorliepen de hiërarchie van eerstejaars tot postoverste. Met de ervaring groeide de verantwoordelijkheid.

Veronika herinnert zich hoe ze, tijdens één van haar eerste weken als redder, met de Zodiac mee moest gaan oefenvaren op een heel onstuimige zee. Ze hield hier een aantal blauwe plekken aan over, maar nadien gaf de postoverste haar het compliment: 'Proficiat, je hebt je mannetje gestaan. Met jou durf ik een wilde zee op.' Voor haar betekende dit dat ze geslaagd was, het begin van een lange redderscarrière.

ill. 24. Een redder op de uitkijk op het strand van Blankenberge, jaren 80.

Hotel, restaurant en café

In de horeca zijn de taken voor jobstudenten heel divers. Er is veel werk, want bij vakantie hoort nu eenmaal ook lekker eten. Zelfs al komt de toerist met de frigobox, een ijsje kan er meestal wel af.

In cafés, restaurants en hotels was je eerst plongeur (afwasser) en werd je later keukenhulp of deed je de bar. Zag de baas dat je commercieel talent had, dan mocht je al snel overschakelen naar de zaal of het terras. Was je wat introverter en opereerde je liever achter de schermen, dan werd je misschien draaier (die pannenkoeken bakte en met een stokje de pannenkoeken draaide) van dienst.

De 'crèmebak' hoorde er bij de meeste tearooms en 'glaciers' ook bij. Het was een soort bak bij een uitbating waar passanten een lekkere bol ijs konden kopen. Echt seizoenswerk dus, ideaal voor jobstudenten. En je moet geen marketing gestudeerd hebben om te weten dat een tof meisje of leuke jongen achter de toog voordelen heeft.

Wij waren een soort meetingpoint. Er kwamen jonge gasten aan de crèmebak rondhangen, een praatje maken.

– David, jobstudent, jaren 80

Een leuk extraatje in de horeca was dat je dikwijls ook 'kost' kreeg, en die kon variëren van goed tot minder goed. Of je kon je ziek eten.

We mochten zoveel ijs eten als we wilden. In het begin denk je 'Ja, ijs!' Maar als je elke dag zo vier of vijf ijsjes gegeten hebt, dan ben je dat na een week zo beu als kouwe pap. Ik heb heel lang na die vakantiejob geen ijsjes meer gegeten. Ik was dat zó beu!

– David, jobstudent, jaren 80

Ik zeg altijd: 'Als je een hongertje hebt, eet er eentje (een boule)'. [...] Het record is 18 stuks. Een man met wie ik nog altijd contact heb, die was bijna twee meter en die heeft er 18 gegeten.

– Dennis, werkgever, jaren 90

Ik zei 'Patsy, trakteer eens'. En dan ging zij naar de kelder drank halen voor iedereen.

– Viviane, werkgever, jaren 70 en 80

We kregen daar eten, maar het was zeker niet wat er in het restaurant geserveerd werd.

– Veerle, jobstudent, jaren 90

Ik ben er ook nog een paar keer gaan eten, want daar heb ik iets geleerd en dat vind je hier niet meer. Dat was gefileerde pladijs. Als ik daar at, nam ik altijd pladijs. 'Eric, we hebben nog iets anders op onze kaart staan, ge moogt ook iets anders eten.' Nee, want in het binnenland hebben ze dat niet en dat was altijd lekker met een fris slaatje erbij. Al dan niet met een frietje, maar dat fris slaatje en dat visje, dat kon me 's avonds zo smaken.

– Eric, jobstudent, eind jaren 70

Ik heb ook jongeren geweten die zonder eten aankwamen op het werk. Gelukkig werden die in de watten gelegd door mijn moeder, een moederkloek die elke jobstudent verwende.

– Dennis, werkgever, jaren 90

?

'Madame, Meneer, Patron'

De bazen sprak je aan met 'Madame' en 'Meneer'. Dat was een teken van respect en het gaf wat meer cachet. Het maakte ook meteen duidelijk wie de baas was in de zaak. Ook de klanten spraken de eigenaars aan met 'Madame' en 'Mijnheer' of 'Patron'. Alleen als je ze echt persoonlijk kende, sprak je ze aan met hun voornaam.

Maar het was en is verdorie hard werken. Zeker toen de regelgeving rond werktijden nog niet zo strikt was.

En 's avonds werkte ik van 19 tot 22 uur, maar dat was een heel rekbaar begrip. Horeca: je weet wanneer je begint, maar je weet nooit wanneer je stopt.

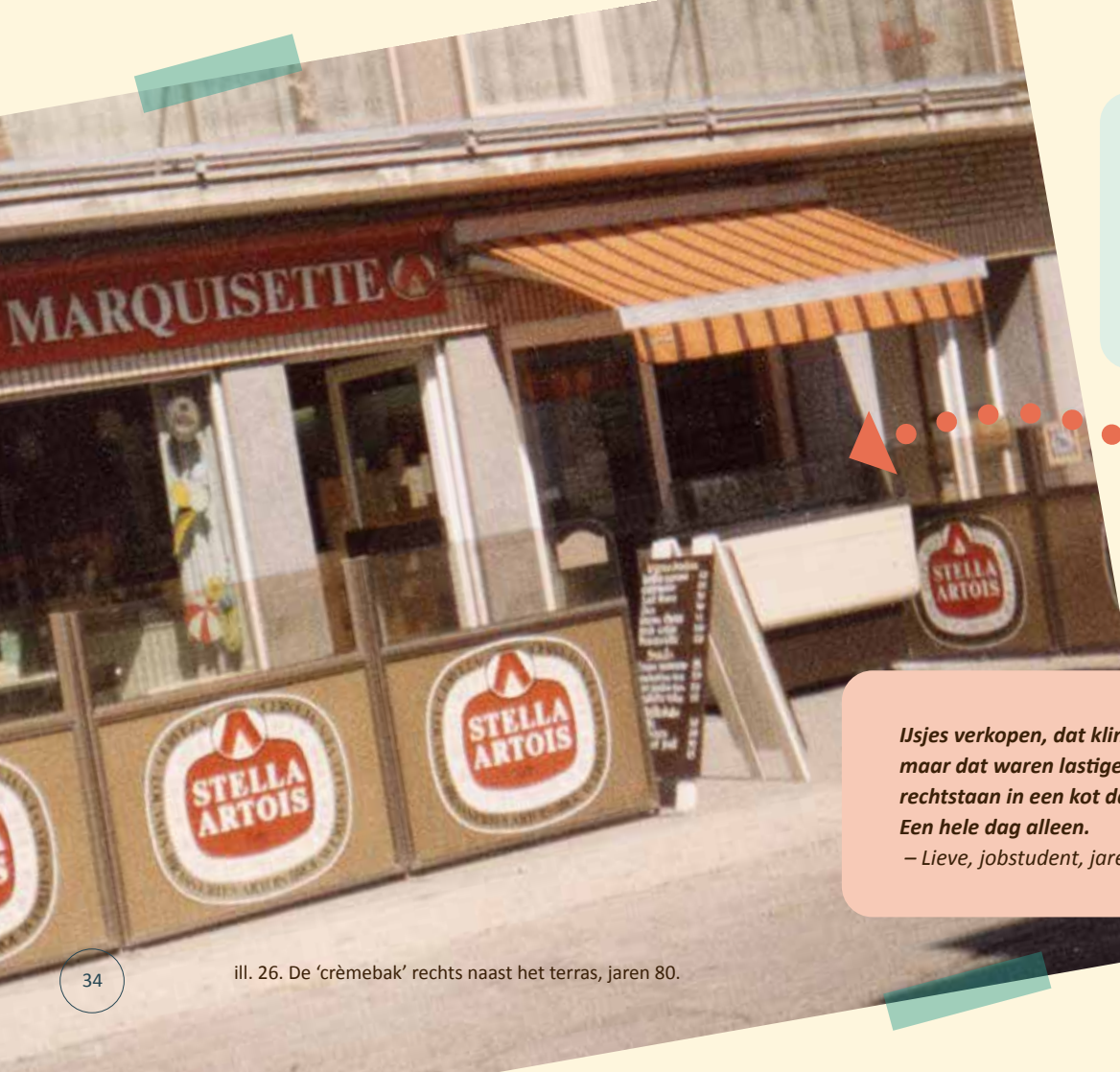
– Eric, jobstudent, eind jaren 70

De horeca is hard werken. Je beentjes ... Maar we hebben dat allemaal gedraaid. [...] Naar je bed gaan, 'doodvallen', onmiddellijk in slaap vallen.

– Geert, jobstudent, jaren 70

ill. 25. Ronny aan het werk achter de toog, jaren 70.

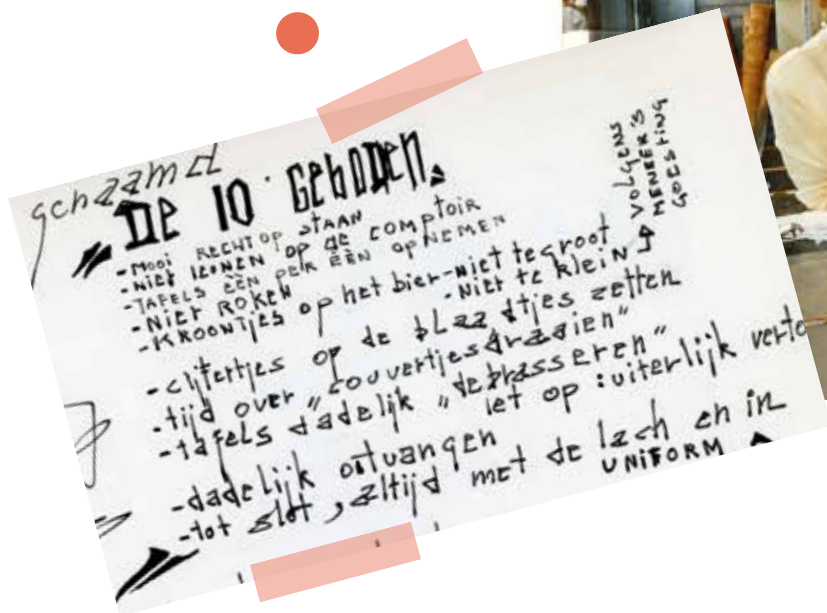

*Zeker in het begin kreeg
je blaren op je vingers van
de hele tijd ijs te scheppen
– en zeker als dat ijs nog
diepgevroren was.*

*– David, jobstudent,
jaren 80*

*Ijsjes verkopen, dat klinkt misschien gemakkelijk,
maar dat waren lastige dagen. Dat was de hele dag
rechtstaan in een kot dat nogal warm kon worden.
Een hele dag alleen.*

– Lieve, jobstudent, jaren 80

ill. 28. De tien geboden van de horeca volgens een jobstudent van Viviane, jaren 80.

ill. 27. Anita (uiterst links) samen met haar echtgenoot en twee werknemers, 1994.

Toeristische evenementen

Op het strand of op de dijk was er altijd een uitgebreid aanbod aan attracties en evenementen om kinderen en volwassenen een fijne tijd te bezorgen. Grote bedrijven en kranten organiseerden gretig activiteiten. Je kon meevaren met de amfibieboot, een tochtje maken op een ezeltje of meedoen aan een fortentouwwedstrijd.

ill. 29. Jonge kinderen wagen zich aan het obstakelparcours op het strand van Westende, periode 1919-1939.

ill. 32. Afbeelding uit Stijn Van Look, Massaal naar Middelkerke: een 'plage' in beweging 1945-1965 (Heemkring Graningate, 2002).

ill. 30. Strandspelen op het strand van Westende, periode 1919-1939.

ill. 31. Een ritje op een ezel op het strand van Blankenberge, jaren 60.

ill. 33. Een reclamebord voor strandspelen van ANCO op de dijk van Westende, datum onbekend.

Toen Patrick 18 was, was hij jobstudent bij de strandspelen die de firma Anco organiseerde. Strandspelen waren in de jaren 60 en 70 interessante promotiekanalen. Je kon meedoen aan het spel als je een verpakking van een bepaald product kon voorleggen. Patrick herinnert zich dat die acties heel goed gecoördineerd werden: het mocht wat kosten, maar allicht was het ook lucratief.

Hij had nét zijn rijbewijs en reed elke dag – soms voor dag en dauw – naar één kustgemeente om de strandspelen op te zetten en te begeleiden, samen met drie andere jobstudenten. Voor de kleinste kinderen was er een schattenjacht: op een parcours van zo'n 20 bij 10 meter moesten ze op zoek gaan naar potjes met een cijfer op. Het cijfer kwam overeen met een prijs. De oudere kinderen en volwassenen deden daarna mee met een zakloopwedstrijd. Er was dus plezier voor jong en oud.

Niet alleen voor de deelnemers was het een race tegen de tijd.

Wij moesten er 's morgens als de kippen bij zijn. Het was een strijd om het strand tegen de befaamde 'handdoekleggers'. Mensen die hun handdoek op het strand kwamen leggen, dan gingen ontbijten en later terugkwamen om op die handdoek te liggen. Maar wij moesten natuurlijk vroeger zijn want anders waren we onze plaats kwijt om dat parcours uit te zetten. Als we niet op tijd waren, beten we in het zand.

– Patrick, jobstudent, jaren 70

Voor het vervoer van de prijzenkast had Anco een opvallende gele bus. De dag startte met een ballonwedstrijd (en met evenveel ballonnen opblazen als er kinderen waren, gelukkig met helium).

De bussen van Anco waren geel geschilderd, en op een bepaald moment was er een plaag van lieveheersbeestjes. Ik herinner het me nog goed, het was in Heist. De hele bus zat vol lieveheersbeestjes. De gele bus was rood geworden.

– Patrick, jobstudent, jaren 70

Patricks verhaal speelde zich af in de zomer van 1974. Een paar jaar later verdwenen de strandspelen van het strand. Een tijdje werden ze nog georganiseerd op de dijk, daarna was het laatste spel gespeeld.

ill. 34. Bus van ANCO op de achtergrond, jaren 70.

Billenkarrenverhuur

Inde hoogdagen van het kusttoerisme schoten de verhuurbedrijven van billenkarren als paddenstoelen uit de grond, en ook die bedrijven konden de hulp van sterke jobstudenten meer dan goed gebruiken.

Elke dag opnieuw moesten alle fietsen en billenkarren 'uitgezet' worden, zodat de flaneerders op de dijk zin kregen om te gaan trappen. En 's avonds werden ze weer netjes geklasseerd, op veel plekken zelfs opgehangen of rechtop gezet om ze plaatsbesparend te klasseren.

Ik heb dat drie jaar gedaan, ook alle paasvakanties en de weekends als het mooi weer was. Ik had geen telefoon natuurlijk. Alle weekends dat het mooi weer was, kwamen ze aan je deur bellen om te vragen of je 's anderendaags kon komen. [...]

Dat was in de zomer 7 dagen op 7 open, van 's ochtends 9 uur tot het donker was, want de billenkarren hadden geen verlichting. We werkten in ploegen van twee. Twee dagen werken, één dag thuis. Ik denk dat we per standplaats met drie of vier jobstudenten waren.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

Het bedrijf waar Ronny werkte, had twee filialen.

In de ene vestiging zat 'Madame', in de andere 'Patrongsje'. Bij hem was er een grote, diepe garage die vol stond met fietsen en billenkarren. Achteraan was daar ook een hersteldienst.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

Was er veel verkoop bij de ene vestiging, dan belden 'Madame' en 'Patrongsje' naar elkaar en mochten de jobstudenten karren brengen naar het andere filiaal.

ill. 35. Ronny aan de slag als billenkarrenverhuurder op de dijk van Oostende, 1971.

Ja, we stampten dan zelf. We konden zelfs het hele eind op twee wielen rijden. We waren dat zo gewoon. We deden dat, maar een uur later stond dat daar dan vol met gocarts die 's avonds allemaal terug naar de andere vestiging moesten. We hebben veel plezier gehad, het was een supertijd.

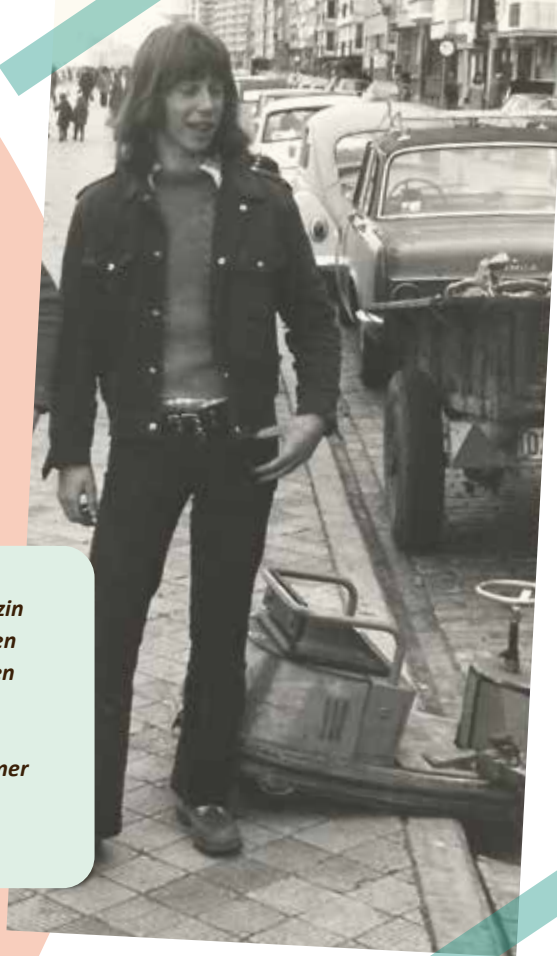
– Ronny, jobstudent, jaren 70

Uiteraard kwam er nog meer kijken bij de job: gebruikers adviseren, betalingen ontvangen en op luwe momenten was er ook tijd om een praatje te maken met meisjes.

Als het snikheet was, dat waren de slechtste dagen, want niemand heeft zin om zich dood te stampen op een billenkar van vijfhonderd kilo. We stonden dan al eens te babbelen of gingen een crème halen. De baas kwam erbij en zei: 'Ik zal dat kwartier moeten aftrekken van je loon', en ik antwoordde: 'Je zal niet veel moeten aftrekken, want ik heb maar 10 frank per uur.' We waren slecht betaald, maar je bent 16 jaar en op het einde van de zomer had je toch wel x keer 150 frank verdiend.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

Wil je meer weten over de job van de billenkarrenverhuurder?
Ga als de bliksem naar www.kusterfgoed.be

ill. 36. Ronny aan het werk op de
zeedijk van Oostende, 1973.

Werken op het strand

Stranduitbatingen

Ook in de verhuur van strandcabines, ligzetels en windschermen was er veel vraag naar jobstudenten.

Geert ging zich begin jaren 70 als tienjarige (!) aanbieden bij een stranduitbater. Hij liep er mee tussen de oudere jobstudenten, maar herinnert zich vooral het respect dat hij kreeg van zijn baas en van de anderen. Zijn loon moest hij vooral verzamelen met fooien.

Een knaap van 10 jaar die zit te sleuren met die stoelen. Men had er meer medelijden mee dan wat anders. Dus kreeg ik fooien.

– Geert, jobstudent, jaren 70

Kris was als kind en tiener betrokken bij een stranduitbating in Bredene. De zaak was eerst van zijn grootouders, later van zijn ouders en broer. Zodra hij een jaar of 10 was, kreeg hij kleine taakjes. Nog een stoel of zetel installeren voor mensen, zeilen brengen. Vanaf een jaar of 12 werd hij ingezet als jobstudent.

Soms kwamen de jobstudenten al eens een weekend in mei proefdraaien, en dan voelden ze al snel of het hun ding was. Eén iemand is ooit na twee dagen gestopt: hij had het harde labeur onderschat. Maar beter zo, dan dat hij er tegen zijn gedacht stond.

– Kris, jobstudent, jaren 80

De opbouw van de cabines gebeurde al rond de paasvakantie. In de grote vakantie werden jobstudenten vooral ingeschakeld om de stoelen, ligzetels en -bedden klaar te zetten.

Alles werd uitgezet vanaf 8 uur, maar vanaf een uur of 10 kon mijn broer het werk alleen aan. Uiteindelijk was het maar een parttime vakantie-job. We werden pas om 18 uur terug verwacht om alles weer binnen te zetten. [...] Op topdagen zetten we soms tot wel achthonderd stoelen buiten. Dat was ook een beetje opbieden tegen de burens van de andere uitbatingen. Maar die achthonderd stoelen moesten 's avonds wel allemaal weer weg...

– Kris, jobstudent, jaren 80

Wil je meer weten over de job van stranduitbater?
Ga relaxed liggen in je ligstoel en lees meer op
www.kusterfgoed.be

ill. 37. Verhuur van windschermen op het strand van Bredene, datum onbekend.

Handel op wandel

Als 15-jarige werkte Dennis – net als de rest van het gezin – mee in de zaak van zijn ouders. In een wit pak, met een plateau op het hoofd, verkocht hij boules de Berlin op het strand van De Haan. In 1997 nam hij de zaak zelf over, waardoor hij nu ook elk jaar een pak jobstudenten aanwerft op het strand.

Vóór z'n vijftiende hielp hij ook al, maar dat was geen verkoop:

Ik werkte vooral binnen mee: boules knippen en vullen. En ik ging ook naar het strand om te kijken waar de verkopers waren en wat ze nog nodig hadden. Nu hebben ze allemaal een gsm, maar vroeger niet. Dan moest mijn vader weten waar de verkoper zat en wat hij nodig had. 's Morgens mocht ik spelen, maar in de namiddag moest ik wel helpen.

– Dennis, jobstudent en werkgever, jaren 80 en 90

Die witte tenue was ook functioneel. In de witte jas kon je in de bovenzakken je geld stoppen. In de zijzakken kon je de zakjes voor de boules steken. [...] Een tijdje geleden hebben we de stap gemaakt en hebben we mooie mobiele etrokarretjes laten maken. Daardoor hebben we nu zowel meisjes als jongens die kunnen meedraaien. Ook de witte pakjes zijn verleden tijd, nu dragen ze een T-shirt van de zaak.

– Dennis, jobstudent en werkgever, jaren 80 en 90

ill. 38. Dennis aan de slag als boulesverkoper op het strand van De Haan, jaren 90.

Wil je meer weten over de job van de verkoper op het strand?
Ga naar deze link: www.kusterfgoed.be

Kleurrijke strandbazaars

Strandbazaars of strandwinkeltjes verdwijnen stilaan uit het straatbeeld. Het waren die winkeltjes op de dijk waar je terecht kon voor kleurrijk spul zoals vliegers, luchtmatrassen, een schepje of een strandlaken. Ook voor materiaal om strandbloemen te maken kon je er terecht. En voor het prentbriefkaartje om naar de achterblijvers aan het thuisfront te sturen.

‘s Morgens moesten we alles openzetten. Maar als het regende, mocht je ook vroeger naar huis. Alles hing af van het weer.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

De jobstudent moest vooraan staan, en kijken dat er niets gepikt werd. En mensen aanspreken, zodat ze rapper geneigd waren om iets te kopen. Een mooie bijkomstigheid: als je op de dijk staat, heb je alle dagen een mooi uitzicht.

Als het mooi weer was, verkochten we parasols. Als het slecht weer was, paraplu's. Als het heel warm was, dan verkochten we ook meer rubberen bootjes. [...] Ik vond die vakantiejob wel leuk. De mensen zijn allemaal goedgezind. Ze gaan naar het strand. Ze komen dingen halen om naar het strand te gaan.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

ill. 39. Bazar de la Plage in Blankenberge, 1954.

Helaas zijn er vandaag minder en minder strandbazaars. In een krantenartikel uit 2008 lezen we dat het aantal strandwinkeltjes dan al gedaald was van 225 tot 95. Die tendens zette zich ondertussen verder: concurrentie van goedkopere ketens, verschuiving naar meer dagjestoerisme en de bouwwoede die de huurprijzen de hoogte injagen.

Een ander spoor of het ruime sop

Ronny vertelde ons over zijn oudere broers die allemaal jobstudent geweest waren bij de 'maalboten'.

ill. 40. Maalboot 'Koningin Elisabeth' vaart de haven van Oostende binnen, datum onbekend.

Mijn moeder had zoveel schrik dat ze 's ochtends op het staketsel ging staan als ze wist dat een van haar zoons vertrok of toekwam. Ze had zoveel schrik dat een van die boten ooit zou zinken. En ik was de jongste – het kakkernestje – en ze zei tegen mij: 'Jij doet dat niet.' Ze kende iemand bij de Wagons-Lits en zo startte mijn periode daar.
– Ronny, jobstudent, jaren 70

De Compagnie Internationale des Wagons-Lits et du Tourisme werd eind negentiende eeuw opgericht voor internationale treindiensten. In de volksmond kennen we de organisatie als de 'Wagons-Lits'. In de jaren 70 van de vorige eeuw hielden ze kantoor in de kelders van het station van Oostende en daar begon de 'Wagon-Lits' periode van Ronny. Hij stond in voor de catering op de toeristentreinen.

LUIK

Ofwel ging je mee met de trein, ofwel moest je je om 5 uur 's morgens aanmelden in die kelders en was je 'van wacht'. Als er één collega niet afkwam, moest je mee met zijn trein. Of je moest de bakken klaarmaken waarmee we in de toeristen-, soldaten- en radiotreinen heen en weer moesten lopen om onze catering aan de man te brengen. In die bak zaten wafels, chips, broodjes met kaas en hesp en die moest je klaar-maken. Ik heb daar dus honderden sandwiches gesmeerd en in plastic zakjes gestopt. Anderen moesten de drank klaarzetten.

[...]

Twee keer per dag deed je dat traject. Je moest alles aanslepen en sleuren. Soms had je ook treinen die maar 's avonds vertrokken naar Luik. En dan moest je uitslapen in Luik. Ik moest dan vroeg opstaan, het gasvuur aansteken, water koken en koffie maken en dat overgieten in grote thermossen.

— Ronny, jobstudent, jaren 70

‘Drinkgeld’

Foien hoorden er altijd al bij, niet alleen in de horeca. Het is een extra zakcentje dat je al dan niet boven op je loon kreeg, afhankelijk van hoe goed je je werk deed. Het motiveerde de jobstudent om zijn of haar beste beentje voor te zetten, want je wist nooit vooraf hoe gul je klant zou zijn.

We hoorden verhalen van werknemers die in de jaren 70 alleen op foien werkten, maar later werd het een soort extraatje bij sommige jobs. Als je je echte loon pas uitbetaald kreeg op het einde van de maand of periode, werden de foien ook wel gezien als een soort ‘leefgeld’.

Ik denk dat de foien in een pot gingen, want de ene stond aan het wafelijzer en de pannenkoeken, de andere deed de afwas. Dat toont ook een beetje de sfeer van collegialiteit. Een eerlijk systeem. Ze gingen inderdaad in de pot. Op het einde van de zomer werd het geld verdeeld.

– Geert, jobstudent, jaren 70

Er stond een pot op de toog, waar de mensen moesten betalen. Er hing daar een ‘plakker’ op en daarop stond ‘voor de helpers’. Dat was voor ons. De mensen betaalden – ik zeg zomaar iets – 18 frank om een half uur met een billenkar te rijden en ik kreeg die 2 frank terug en die stak ik in die pot. Dat was voor ons en we lieten het allemaal in dezelfde pot zitten en op het einde van het seizoen of van de week verdeelden we het onder al wie daar gewerkt had.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

Er was al een systeem. Het kamermeisje gaven ze iets als die in de kamer of in de buurt van de kamer was, maar als ze moesten afrekenen aan de restauranttafel, dan zeiden ze: ‘Je hebt ons een hele week goed bediend, hier manneke’ en dan kreeg je 20 frank of zo iets.

– Eric, jobstudent, jaren 70

Nee, het was de serveuse, die kreeg een fooi en dat was voor haar. Dat was naarmate ze vriendelijker of attenter waren voor de klanten. Dat meisje van de 'crèmebak' kreeg ook wel eens een fooi. Doordat ze vriendin was met al de anderen, gingen ze dan 's avonds iets drinken met de fooien. Het was niet dat er een pot was. Ze moesten het niet afgeven.

Ik vind eigenlijk ook wel dat als een opdienster goed haar werk doet, de klant leert kennen, vriendelijk is, attent is en zo, dan is dat een extraatje voor haar. Dat vind ik wel. En natuurlijk, voor wie achter de comptoir werkte, was dat dan niet maar je kiest toch ook wel waar je werkt.

– Viviane, werkgever, eind jaren 70 en jaren 80

Uiteraard waren de meeste fooien voor de mensen in de zaal omdat zij ook het meeste klantencontact hadden. Maar geregeld staken ze dan iets in een potje en dat was dan om te verdelen onder de mensen van de bar en de keuken. De meeste fooien waren dus voor hen, maar ze droegen wel iets af aan de bar en de keuken.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

David vertelde ons over over 'fooien in natura'.

Als we uitgingen, werden we rijkelijk getrakteerd of ook binnengeloodst in een dancing door gasten die we kenden van de crèmebak en die dan zeiden: 'Die gasten zijn mee met ons, laat ze maar binnen' of ze gaven de buitensmijter wat fooi en dan mochten wij mee naar binnen. [...] Die jonge gasten gaven geen fooi, maar die trakteerden ons dan 's avonds met het geld van hun ouders.

– David, jobstudent, jaren 80

Bezorgdheid over fooien

In de publicatie *Studentenarbeid aan de kust* van pastoor Willy Bonte uit 1967 lezen we dat de fooien ouders soms ook angsten bezorgen:

'De vele fooien bezorgen hem (hun zoon) heel wat zakgeld, waarover wij geen controle hebben. Laat hij zich niet meeslepen door de ontspanningsroes die hij in de badstad bij zijn leeftijdsgenoten aantreft?'

Avonturen na de uren

Na een zware werkdag hadden veel jobstudenten toch nog genoeg energie om 's avonds een stapje in de wereld te zetten. Veel jongeren verbleven langer aan zee voor hun studentenjob, vaak zonder toezicht van hun ouders. Op zomeravonden aan de kust genoten ze volop van die vrijheid. De jobstudenten spraken af met vrienden, collega's, of ze gingen met de baas op stap. Alles kon.

Wij waren eigenlijk een hele maand aan zee en dan gingen wij – de eerlijkheid gebiedt me – elke avond wel op stap met andere jobstudenten en ook soms met de bazen. Dan gingen we samen iets drinken. [...] Soms werd het eens laat zodat het 's morgens wel eens pijn deed om op te staan, maar op dat moment kon je daar nog beter tegen. Als je 17-18 jaar bent, verteer je dat wel nog goed.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

Er werd elke maand een maandkalender opgesteld. Dat was van ribbetjes gaan eten tot een doop, een fakkeltocht, barbecue op het strand, een 'fin de saison'.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Iedereen werkte, en 's avonds ging je uit. We gingen dan rolschaatsen, een milkshake drinken, minigolfen of rondlopen op de dijk.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

ill. 42. Deelname aan een loopwedstrijd zorgde voor ontspanning én inspanning na de uren, jaren 90.

Voor veel jongeren was een studentenjob hun eerste kennismaking met de arbeidswereld, maar na de werkuren ging er nog een andere wereld voor hen open: het uitgaansleven!

Je bent 15 jaar. Je bent 's avonds blij dat je 100 frank verdiend hebt en nog eens 25 frank drinkgeld. Op weg naar huis passeerden we een frituur en voordat we naar huis gingen, gingen we elke avond om een zak frieten. Het leven was Parijs. Je had de hele dag bij de meisjes gezeten. Je had 's avonds frieten gegeten en je had ook nog eens 100 frank op zak.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

's Avonds – na de werkuren – gingen we uit. Want ja, je bent jong en je wilt wat. Cocktailbars waren toen enorm in, en dancings ook. Er waren een paar dancings. Je kwam daar natuurlijk dezelfde mensen tegen die overdag aan je 'crèmebak' gestaan hadden en dat was heel leuk. Het was van: 'Ah, daar zijn de mannen van de crèmebak' en 'drink iets van ons'. Want wij hadden geen geld, want wij waren maar arme jobstudenten. Dat waren kinderen van beter begoede ouders – van rijke mensen eigenlijk. Dus we werden volop getraakteerd door die gasten.

– David, jobstudent, jaren 80

Dat was allemaal nieuw voor mij – zeker als 17- en 18-jarige. Ik heb wel met de redders leren uitgaan en dat was eigenlijk wel een wereld die openging. Daarvoor kende je het strand van met je ouders [...], maar ineens was dat strand je biotoop. Het was wel tof om daar echt te leven.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

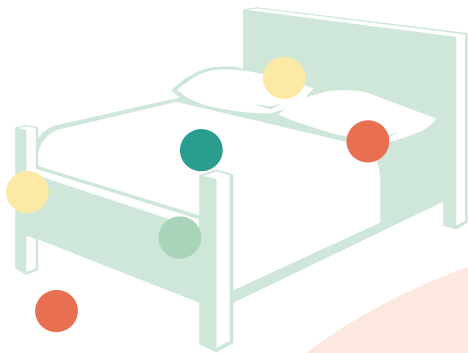
ill. 43. De Langestraat in Oostende bij nacht, jaren 80.

Had je het een avond wat te bont gemaakt, dan kon de volgende ochtend wel eens tegenvallen. Gelukkig was er dan de helende zeelucht.

Het enige wat ik soms dacht als je op het strand stond met een kater was ... wow, nu wil ik toch niet dat er iets ergs gebeurt ... maar aan zee waai je uit. Een betere plek om te ontnuchteren is er niet [...] Er waren wel verhalen van mensen die hun roes uitsliepen of die er niet op tijd geraakten, maar als dat eens gebeurde zorgde de groep wel voor een oplossing.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Soms was de job overdag zo vermoeiend dat je bed 's avonds de grootste verleiding was.

Als onze uren erop zaten, gingen we naar huis. Wij waren moe.

– Geert, jobstudent, jaren 70

Dan gingen we met onze hele redderspost naar de Gentse Feesten 's avonds en we bleven met z'n allen slapen op het kot van iemand. Op een bepaald moment – we gingen 's morgens de vroegste trein nemen – hebben we kweetnie hoe hard moeten lopen met iedereen om die eerste trein te halen, want anders zouden we met ons hele redderskot te laat op ons werk zijn.

– Veronika, jobstudent, jaren 90

Ik moet zeggen, als je een hele dag op het strand zit en moet sleuren met je dingen, dan ben je 's avonds wel moe.

– Patrick, jobstudent, jaren 70

Anderen maakten het liever niet te laat, omdat ze de volgende ochtend weer vroeg paraat moesten zijn.

Als er 's avonds avondmarkt was, spraken we af om samen iets te gaan drinken of om eens naar de avondmarkt te gaan. In het uitgaansleven gingen we ook soms wel eens, als het maar niet te lang was, want 's morgens moesten we daar al vroeg terug staan om de hele boel terug buiten te zetten.

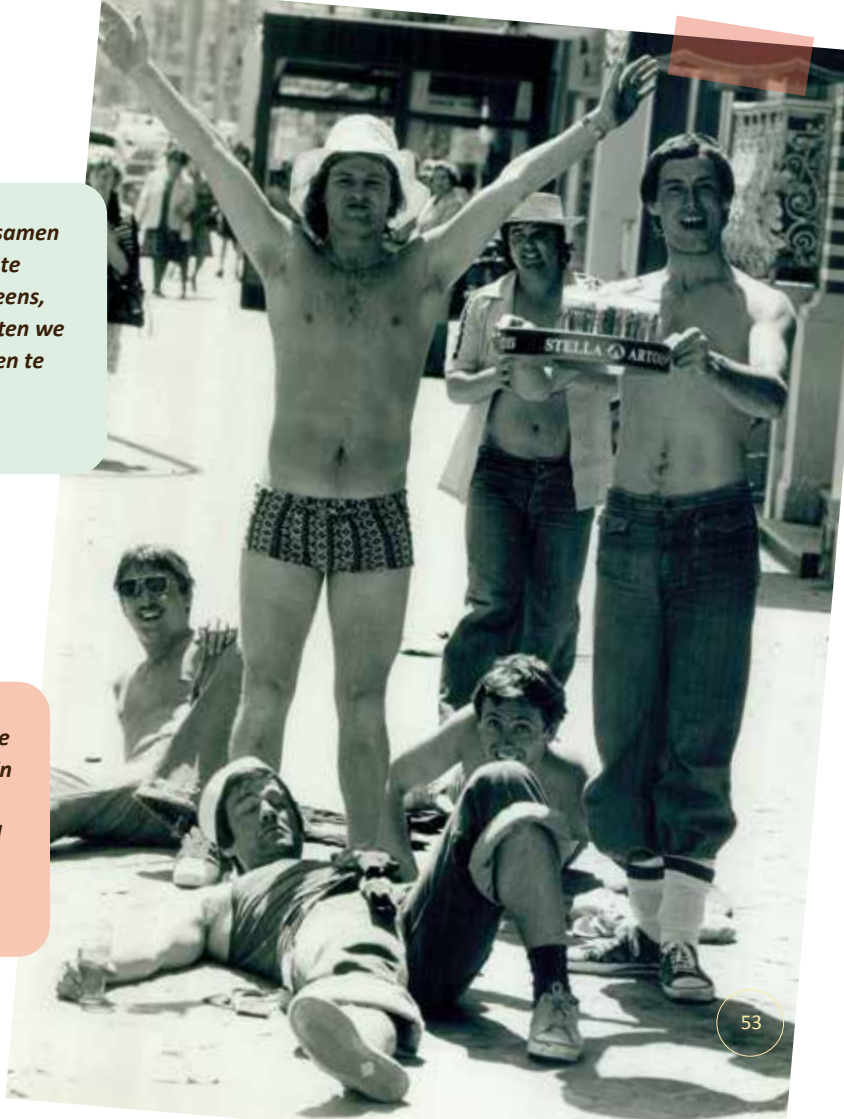
– Kris, jobstudent, jaren 80

Als de sfeer op de werkvloer goed was, bleef de relatie tussen werkgever en jobstudent vaak niet alleen zakelijk. Soms genoten de bazen samen met hun medewerkers mee van de zonnige zomeravonden na een lange werkdag.

We gingen 's avonds met hen eens iets gaan drinken. Of in de zomer eens langs het strand gaan wandelen met de voeten in het water. En maar lachen en als we thuiskwamen, dronken we er nog een. Gezellig, altijd gezellig. Maar ze moesten wel zien dat ze 's anderendaags weer op post waren.

– Anita, werkgever, jaren 80 en 90

ill. 44. Een groep jongeren met een gevulde plateau, datum onbekend.

Slapen aan zzzee

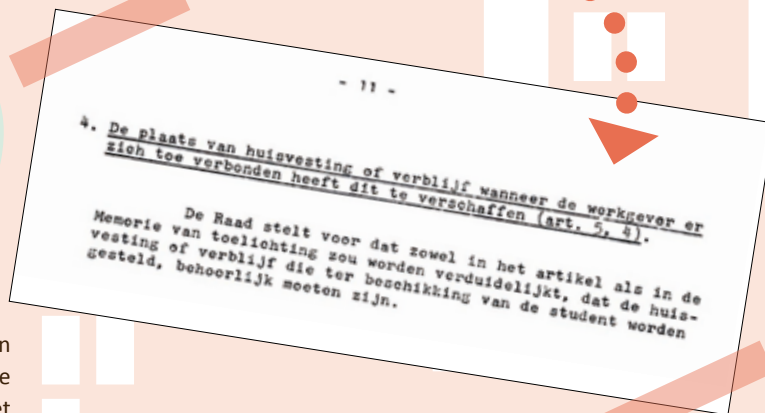
Aan zee 'slapen' om een vakantiejob aan zee te kunnen doen? Het was op veel plekken een fijne optie. Niet alleen voor jongeren uit het binnenland: soms bleven zelfs kustbewoners slapen. Gewoon voor de vrijheid: de controle van de ouders viel weg en voor een maand konden de studenten gaan en staan waar ze wilden.

Er waren er zelfs van Blankenberge die bij ons boven de zaak bleven slapen. Dan gingen ze uit en ze hadden een sleutel, maar ze moesten op een bepaald uur thuis komen [want ze moesten er op tijd weer uit].

– Anita, werkgever, jaren 70 tot 90

In een verslag van een 'studieweekende' van ABVV-kadetten in 1968 lezen we dat de woonomstandigheden soms ronduit te wensen over lieten, ondanks de richtlijnen. Niet alleen gaat het over slaapvertrekken zonder verlichting en verluchting, maar ook staat er dat de slaapvertrekken van jongens en meisjes soms alleen maar gescheiden werden door een gordijn. Niet vanzelfsprekend ...

De nationale arbeidsraad adviseerde dat het verblijf dat ter beschikking werd gesteld voor de studenten, behoorlijk moest zijn.

ill. 45. Nationale Arbeidsraad. Advies nr. 313, 27 november 1969.

De verhalen die we zelf hoorden, dateren allemaal van na de jaren 60.

Ik moest in Luik in een hotel overnachten waar de Wagons-Lits een kamer hadden. Het hotel was compleet vervallen en ik kwam terecht in een vuile kamer, met onder het hotel een café dat vol zat met dronkaards. Ik durfde niet in dat bed te kruipen. Je zit daar dan als 18-jarige.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

Mijn slaappleaats viel enorm tegen. Ik kreeg een slaappleaats in de kelder waar een bed was, een lavabo met koud water en rond het bed stond een voorraad van van alles. Ik kon zo langs de korte kant van dat bed in mijn bed kruipen. In de deur zaten twee raampjes, maar de ruiten waren eruit. Dat was dus eigenlijk een open deur en ernaast stonden frigo's en diepvriezers te draaien en – vooral – ook een ijsblokjesmachine. Dat ding koelde water en begon om de zoveel tijd te reutelen en spuwde dan een lading ijsblokjes uit. Dat ging de hele nacht door. Ik heb daar die eerste nacht geen oog dichtgedaan. Ik was kapot de volgende ochtend. Na mijn slapeloze nacht ben ik op het strand gaan slapen. Ik ben achter die strandstoelen gaan liggen en ik heb daar gewoon een halve dag echt liggen maffen op het strand. Mijn collega-jobstudent heeft me gelukkig uit mijn lijden verlost, ik mocht voor de rest van de maand bij hem thuis slapen. In een poepchic appartement. In de logeerkamer met een dubbel bed en een aparte badkamer. Ik was precies op hotel.

– David, jobstudent, jaren 80

De kamer die ik kreeg, was een 'kotje'.

– Veerle, jobstudent, jaren 90

We sliepen boven een ander restaurant in Westende, en dat waren allemaal kamers – specifiek voor jobstudenten. Er was een lavabo op de kamer en een douche op de gang. Later verbleef ik in de studio van de moeder van mijn vriendin.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

Ik heb ook een jaar bij een pastoor aan het station van Knokke-Heist gelogeerd. Die pastoor had daar een soort van jeugdcentrum. Je kon daar als jongere een bed krijgen en wat eten. Dat was gratis. Misschien was dat eerder voor arme jongeren die zo eens op vakantie konden, maar er waren ook jobstudenten. En je kon er ook een fiets lenen. Ik fietste dan van daar naar Duinbergen.

– David, jobstudent, jaren 80

In sommige winkels was er achter de winkel een studio of een appartement en dan konden ze daar verblijven.

– Dominik, werkgever, jaren 90

Een andere groep jobstudenten waren kinderen van tweedeverblijvers of vakantiegangers.

We hadden wel vaak kinderen van tweedeverblijvers die bij ons werkten. Ze woonden wel in het binnenland, maar vaak hadden ze een tweede verblijf of kampeerden ze twee maanden op de camping.

– Dennis, werkgever, jaren 90

Ik heb wel wat mensen gehad die op de camping logeerden met hun ouders. En dan een maand bij mij werkten.

– Viviane, werkgever, jaren 80

ZZZZ

Uit (z)waaien

Op het einde van de zomer – als de studenten zich klaarmaakten voor het nieuwe school- of academiejaar – werd er vooruitgeblikt op het volgende seizoen.

Veel jongeren werkten verschillende jaren als jobstudent. Als ze tevreden waren over de werkplek, bleven ze nog een jaartje – of zelfs hun hele jobstudentencarrière – plakken bij dezelfde werkgever.

Tot volgend jaar

Zeker voor de werkgever was het interessant als jobstudenten jaren na elkaar op post waren. Een opleiding op de eerste dag werd overbodig, je schept een band met je medewerkers en zij helpen mee het imago van de zaak uitdragen.

Maar als je wilt dat studenten terugkomen, moet je ze een beetje soigneren: correct betalen, eens een extraatje zoals een fin-de-saison, een drink, en natuurlijk zorgen voor een warme en fijne sfeer.

Zij hadden kennis van zaken, dat is veel plezanter.

– Dominik, salesmanager, jaren 90

Het is niet altijd het geld dat je verdient, het is vooral ook de waardering van je baas, van je werkgever. Er heerste daar altijd een heel goede sfeer. We waren gerespecteerd en gewaardeerd. Ik denk dat je dat anders niet volhoudt en gaat 'shoppen'. Wij hebben daar jaren het seizoen gedraaid.

– Geert, jobstudent, jaren 70

Een meisje uit Blankenberge heeft zeven jaar bij mij gewerkt. Ik gaf die wel meer verantwoordelijkheid. Ze werkte binnen [in het atelier] en was een beetje mijn rechterhand geworden.

Maar natuurlijk, als verkoper op het strand, dat is 'verkopen'. Daar kon ik moeilijk meer verantwoordelijkheid geven.

– Dennis, werkgever, jaren 90

Zij dragen jouw imago uit, dus zij moeten een ijsje vullen, een coupe vullen zoals ik dat wil. Zij moeten het imago van de zaak invullen.

– Viviane, werkgever, jaren 70 en 80

Sommige jobstudenten vonden hun job niet fijn, hielden van variatie en wilden verschillende jobs uitproberen. Het was dan ook een ideaal moment om te proeven van verschillende sectoren voordat ze het echte werkveld indoken. Of een flinke extra duit in het laatje kon je natuurlijk ook overhalen om te veranderen van job.

Je kan geen billenkarren blijven verhuren. Ik had 150 frank per dag, per maand had je dan zo'n 3.000 frank. Bij de Wagons-Lits was dat dan direct 7.000 à 8.000 frank. Dat scheelde wel veel. Je moest wel veel harder werken.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

De mensen komen terug omdat ze tevreden zijn. Ze zeggen dan 'We zijn daar vorige keer geweest, we gaan daar weer naartoe'. Dat werd ook gezegd aan de jobstudenten: om langs alle kanten toch vriendelijk te blijven tegen de mensen.

– Kris, jobstudent, jaren 80

Het was geen aangename ervaring omdat de werkgever niet echt aanwezig was, geen empathie, koel. Het ging om verkopen en dat was het. Nooit de vraag of alles goed was. Het was gewoon 'ik bel van Knokke-Heist – want ze hadden waarschijnlijk overal van die kotjes – dat, en dat heb ik verkocht. Dat heb ik morgen nodig'.

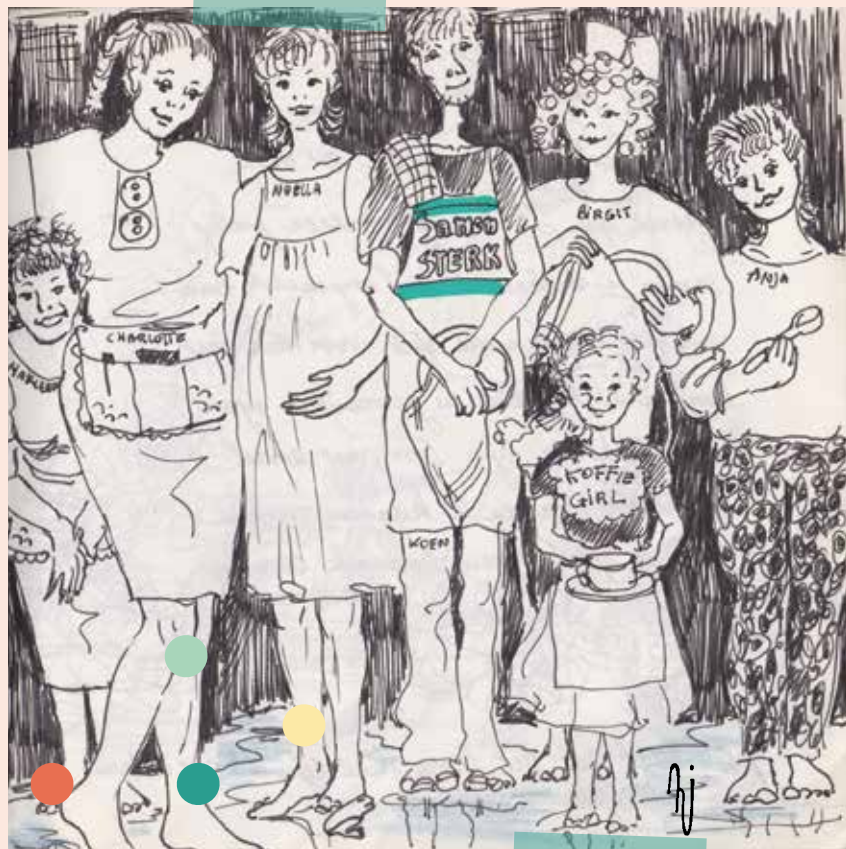
– Lieve, jobstudent, jaren 80

Maar een van de belangrijkste redenen, was toch de sfeer. Als je al eens kunt lachen, je eerlijk verloond wordt en je het gevoel hebt dat je werk gewaardeerd wordt door je werkgever en de klanten, daar was het fijn om te werken. Dan vlogen de werkdagen voorbij.

We waren er samen met vriendinnen. Het was op zich wel leuk want we waren met een paar mensen die elkaar wel kenden en er waren jobstudenten die ook elk jaar terugkwamen. Het was leuk dat je elkaar elk jaar een maand terugzag.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

ill. 46. Samen sterk de zomer doorstaan, jaren 80.

Fin de saison

Het *fin de saison* – een bedankingsmoment van de werkgever aan de werknemers – is eerder een fenomeen van de laatste decennia, al gebeurde het vroeger misschien op een minder formele manier.

Op het einde van het seizoen kregen we een maaltijd in het hotel waar zij zaten. We werden allemaal uitgenodigd en dat werd allemaal betaald door de firma.

– Patrick, jobstudent, jaren 70

Ze deden dat wel een paar keer: om de veertien dagen of zo. Dat was eenvoudig. Het was stoverij of vol-au-vent of van die typisch Vlaamse kost.

– David, jobstudent, jaren 80

De laatste dag, iedereen kwam dan nog om een glas te gaan drinken, maar er was geen activiteit. Dat is nu wel, hoor ik. Dat de werkgever een reisje of een uitstap organiseert of zo.

– Viviane, werkgever, jaren 80

Meestal was dat met de bazen iets gaan drinken en daarna gingen we dan samen met andere mensen iets drinken in Westende. Dat werd vastgelegd op een bepaalde datum en daar keek iedereen ook wel naar uit.

– Daisy, jobstudent, jaren 90

Alle redders, de redders van de andere kustgemeenten moesten ook op de 'fin de saison' zijn en bij belangrijke gelegenheden. Dat was moreel verplicht.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

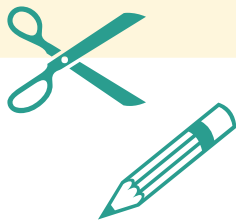
ill. 47. Picknick op het strand, jaren 90.

Bijzondere herinneringen

Viviane deed als werkgever wel iets heel bijzonders. Op het einde van de maand liet ze elke jobstudent iets opschrijven of tekenen. Wat begon als een verzameling namen en korte bedankingen, groeide al snel uit tot een kleurrijke collectie vol herinneringen, anekdotes en kunstwerkjes.

Een tekening, een naam en adres en 'het was een leuke maand'. Maar op den duur was er eens iemand die begon te vertellen wat ze allemaal beleefd hadden en op den duur zat daar geen rem meer op. Op het einde van het seizoen was dat een weerslag van wat er allemaal gebeurd was in de zaak. En heel mooie tekeningen ook. Wie niet kon tekenen, die plakte, knipte uit. [...] Eigenlijk zijn dat de leukste souvenirs.

– Viviane, werkgever, jaren 80

ill. 48. Viviane met ijsspatel, een beeld zegt meer dan woorden, jaren 80.

Daar ja ik dan weer,
 een 3^e jaar marguerite zit er
 meermal op. Ik vond het zeer prettig
 samen te werken met (ongeacht hun
 geslacht) mensen die stuk voor stuk met
 hun eigen karakter en gewoonten eigen
 persoonlijkheden zijn. En met zoveel
 ≠ unieke mensen te kunnen werken
 vind ik op zich een boeiende ervaring

btw.: Wat zou het leven zijn als we allen
 hetzelfde waren!

ill. 49. Een afscheidswoordje van Nadine, jaren 80.

Afscheid is afscheid. Het is voorbij...
 Voorbij, maar toch kunnen we terug denken aan
 die mooie maand, Bedankt Ann, Lucy, Patje, Irmie,
 Michèle, Agnes, Mariken, Inge, Koen en Sandra.
 En niet te vergeten Willem en Dink en
 om die bingels.

S...

Liefde
 Koen

ill. 50. Een afscheidswoordje van Veerle, jaren 80.

Leren voor het leven

De jobstudenten vertelden ook over de voordelen die ze zagen op langere termijn. Geen enkele geïnterviewde moest lang nadenken over de voordelen voor het verdere leven.

Ik volg nu een cursus streekgids en moest een vreemde taal kiezen om te gidsen. Ik doe mijn verhaal in het Engels en de leraar vroeg me waar ik mijn Engels geleerd had. Ik antwoordde: 'Enerzijds op school natuurlijk, maar ik heb vijf jaar in het toerisme gewerkt en daar leer je ook straat-Frans en straat-Engels.' [...] Je pikte zinnen en woorden op van de echte omgangstaal.

– Ronny, jobstudent, jaren 70

Misschien is het een levensles geweest. De waarde van het geld. Er spaarzaam mee omgaan, het is eigenlijk ongelooflijk wat ik er allemaal mee heb geleerd.

– Geert, jobstudent, jaren 70

Twee van mijn vroegere jobstudenten hebben onlangs op Facebook gezet dat ze terug naar school gaan voor ijsbereider en dat ze een zaak gaan openen in Blankenberge. En ik heb teruggeschreven: 'Als dat zo is, ben ik je eerste klant.' Is dat niet fijn? Dat wil toch veel zeggen?

– Anita, werkgever, jaren 70 tot 90

Ik was toen best wel trots op mezelf dat ik mijn vakantiejob zo heb aangepakt. Met die negatieve ervaring had ik toch de kracht om daar elke dag naartoe te gaan. Ik heb dat overwonnen en dat heeft mij verder gevormd.

– Lieve, jobstudent, jaren 80

Je leert dat als je veel werkt, je veel geld kunt verdienen. Ik ben later zelfstandige geweest en die mentaliteit heeft me zeker geholpen. Hoe meer je werkt, hoe meer je verdient, en het is maar door te werken dat je kunt bereiken wat je wilt.

– Sabine, jobstudent, jaren 90

Stressbeheersing en verantwoordelijkheidsgevoel. Ik kan goed focussen als het moet.

– Klaas, jobstudent, jaren 90

Fijn zijn uiteraard ook de vriendschappen of relaties (!) voor het leven.

Twee meisjes zwommen altijd naar onze boot toe toen we in onze strandzone patrouilleerden. Als redder had je dus wel wat bekijks van vrouwelijk schoon... Eén van die meisjes is trouwens vele jaren later de vrouw van mijn collega-redder geworden.

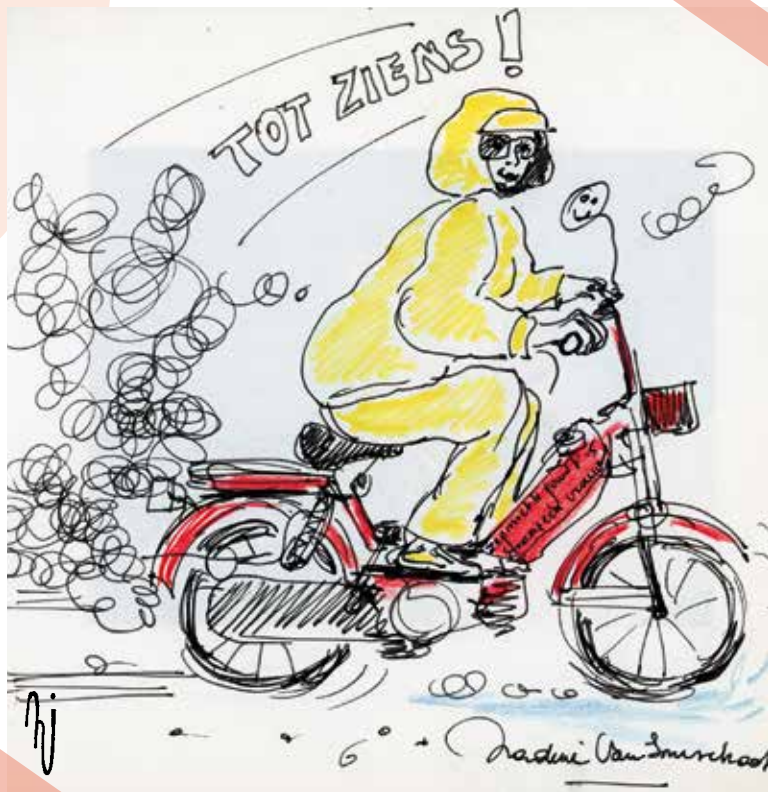
– Klaas, jobstudent, jaren 90

We gaan nog elk jaar samen op weekend met een heel deel van die bende redders.

– Veronika, jobstudent, jaren 90

Of je nu ijsjes schept, in de horeca werkt, redder bent of strandstoelen verhuurt, één ding is zeker: werken aan de kust is een ervaring die je niet snel vergeet.

De zomerjobs waren meer dan alleen werk. Ze waren een tijd van nieuwe ontmoetingen, onverwachte avonturen en herinneringen die vaak nog lang bleven nazinderen.

ill. 51. "Tot ziens!", jaren 80.

Colofon

Met dank aan

Alle geïnterviewden en iedereen die beeldmateriaal ter beschikking stelde.
David Van Bambost die ons op het idee voor dit thema bracht.
Torsten Feys en Ronny Villeirs voor de inspirerende gesprekken bij de start van dit project.

Fons Verheyde, bibliothecaris van het VLIZ.

De vele mensen met wie we korte, niet-geregistreerde gesprekken voerden over het thema.

Geïnterviewden

Veronika Becuwe	10 september 2024
Klaas Bogaert	20 september 2024
Dennis Bouwens	10 december 2024
Kris Costenoble	2 augustus 2024
Viviane Huygebaert	24 juni 2024
Patrick Matthys	23 september 2024
Lieve Ongenae	13 augustus 2024
Anita Pauwels	9 december 2024
Dominik 't Hooft	4 oktober 2024
David Van Bambost	19 juni 2024
Veerle Vancoppenolle	13 augustus 2024
Sabine Vandenbergh	17 september 2024
Daisy Van der Auwera	9 augustus 2024
Geert Vanmaeckelberghe	29 augustus 2024
Ronny Villeirs	14 juni 2024
Eric Vloeberghs	7 oktober 2024

Interviews en teksten

Pieterneel Verbeke
Beatrijs Bonnez
Warre Roelens

Redactie

Mark van Bogaert
Pieterneel Verbeke
Beatrijs Bonnez
Warre Roelens
Pia Quackelbeen
Nathalie Franck

Verantwoordelijke Uitgever

Voorzitter Erfgoedcel Kusterfgoed - Kathy Kamoen

Vormgeving

Annabel Graphics - www.annabelgraphics.be

Druk

Drukkerij Lowyck

Depotnummer

D/2025/14.251/01

Beeldmateriaal

ill. 1. Collectie Veronika Becuwe | Redders hijsen de vlag op het strand van Koksijde, jaren 90.

ill. 2. CC BY 4.0 Herman Defurne, collectie Stad Oostende | Twee jongeren dienen op in een horecazaak, 1977 | www.beeldbankkusterfgoed.be (DFD14713).

ill. 3. In copyright CC0 Claude Van Ryssel, collectie Stadsarchief - De Benne Blankenberge | Frietkot op de zeedijk richting Zeebrugge, jaren 90 | www.beeldbankkusterfgoed.be (000452).

ill. 4. Uit J.V.B. "Werkstudent vertrouwde verschijning aan de kust." De Standaard, 20 augustus 1964.

ill. 5. Uit Mariette Van Halewijn. "Hulp in toerisme: steun voor jobstudenten. Kust feuilleton van avonturen." De Standaard, 22 april 1967.

ill. 6. Uit Nationale Arbeidsraad. Advies nr. 313, 27 november 1969.

ill. 7. Uit Wet 9 juni 1970 betreffende de tewerkstelling van studenten, BS 18 juni 1970.

ill. 8-10. Fotograaf onbekend, krant "De Stoeten Ostendenoare", collectie Stad Oostende | Betoging jobstudenten in de Kapellestraat, 1981 | www.beeldbankkusterfgoed.be (FT/B9336, FT/B9339, FT/B9338)

ill. 11. Collectie Stad Oostende | Affiche "Jobstudenten in de kijker", 1995, ABVV | www.beeldbankkusterfgoed.be (AF/G0150)

ill. 12. Ministerie van tewerkstelling en arbeid. Wegwijs in de studentenarbeid. Brussel, 1993.

ill. 13. Fotograaf onbekend, collectie Stadsarchief - De Benne Blankenberge | Zonnebaden op het strand van Blankenberge, jaren 80 | www.beeldbankkusterfgoed.be (034738).

ill. 14. In copyright Nadine Van Imschoot, collectie Viviane Huygebaert | De chaos van een regenachtige dag, jaren 80.

ill. 15. Collectie Gemeentearchief De Haan | prentbriefkaart "Wenduine. Coucher de soleil", Kruger, 1965 | www.beeldbankkusterfgoed.be (DHGA PB (6171) A).

ill. 16. Collectie Veronika Becuwe | Redders verwittigen zwemmers in zee, jaren 90.

ill. 17. Fotograaf onbekend, collectie Stadsarchief - De Benne Blankenberge | Een evacuatie van een drenkeling tijdens een reddingsoefening, jaren '90 | www.beeldbankkusterfgoed.be (200337).

ill. 18. In copyright "Luc", collectie Viviane Huygebaert | Het serveren van ijscoupes ging niet altijd van een leien dakje, jaren 80.

ill. 19. Collectie Ronny Villeirs | Eén van de documenten die Ronny ontving vooraleer hij bij de Wagons-Lits aan de slag ging, 1975.

ill. 20. Collectie Veronika Becuwe | Samen met de redderspost op de mirador, jaren 90.

ill. 21. Collectie Veronika Becuwe | Een zanddouche voor het naar huis gaan, jaren 90.

ill. 22. Collectie Veronika Becuwe | De foto die werd genomen door de Duitse toerist, jaren 90.

ill. 23. Collectie Veronika Becuwe | Op de achterzijde beschreef de toerist het portret, jaren 90.

ill. 24. Fotograaf onbekend, collectie Stadsarchief - De Benne Blankenberge | Een redder op de uitkijk op het strand van Blankenberge, jaren 80 | www.beeldbankkustergoed.be (59992).

ill. 25. Collectie Ronny Van Troostenberghe | Ronny aan het werk achter de toog, jaren 70.

ill. 26. Collectie Viviane Huygebaert | De 'crèmebak' rechts naast het terras, jaren 80.

ill. 27. Collectie Anita Pauwels | Anita samen met haar echtgenoot en twee werknemers, 1994.

ill. 28. In copyright "Chantal", collectie Viviane Huygebaert | De tien geboden van de horeca volgens een jobstudent van Viviane, jaren 80.

ill. 29. CC BY 4.0 Dobro, collectie Gemeente Middelkerke | Jonge kinderen wagen zich aan het obstakelparcours op het strand van Westende, 1919-1939 | www.beeldbankkustergoed.be (FO_03211).

ill. 30. Fotograaf onbekend, collectie Gemeente Middelkerke | Strandspelen op het strand van Westende, 1919-1939 | www.beeldbankkustergoed.be (FO_03247).

ill. 31. Collectie Stadsarchief - De Benne Blankenberge | Prentbriefkaart "Ritje op een ezel of een paard op het strand van Blankenberge", jaren 60, Kruger | www.beeldbankkustergoed.be (34704).

ill. 32. [Afbeelding uit] Stijn Van Look, Massaai naar Middelkerke: een 'plage' in beweging 1945-1965 (Middelkerke: Heemkring Graningate, 2002), Gemeentearchief Middelkerke.

ill. 33. Fotograaf onbekend, collectie Erfgoedhuis Bachten de Kupe (Marcel Messiaen) | Een reclamebord voor strandspelen van ANCO op de dijk van Westende, z.d. | www.beeldbankkustergoed.be (FO_04261, DS101_0702).

ill. 34. Collectie Heemkring Ter Cuere | Bus van ANCO op de achtergrond, jaren 70.

ill. 35. Collectie Ronny Villeirs | Ronny aan de slag als billenkarrenverhuurder op de dijk van Oostende, 1971.

ill. 36. Collectie Ronny Villeirs | Ronny aan het werk op de zeedijk van Oostende, 1973.

ill. 37. Collectie Kris Constenoble, Verhuur van windschermen op het strand van Bredene, z.d.

ill. 38. Collectie Dennis Bouwens | Dennis als jobstudent aan de slag als boules-de-Berlin-verkoper op het strand van De Haan, 1986-1997.

ill. 39. Collectie Stadsarchief - De Benne Blankenberge | prentbriefkaart "Zicht op de souvenirwinkel Bazar de la Plage op de zeedijk", 1954 | www.beeldbankkustergoed.be (4122).

ill. 40. Fotograaf onbekend, collectie Arne Pyson | Maalboot 'Koningin Elisabeth' vaart de haven van Oostende binnen, z.d. | www.beeldbankkusterfgoed.be (M002354).

ill. 41. CC BY 4.0 Walter Corveleijn, collectie Stad Oostende | Een treinwagon van de Compagnie Internationale des Wagons-Lits, z.d. | www.beeldbankkusterfgoed.be (FT/C9247).

ill. 42. Collectie Veronika Becuwe | Deelname aan een loopwedstrijd zorgde voor ontspanning én inspanning na de uren, jaren 90.

ill. 43. Collectie Andries van Rijsbergen | prentbriefkaart "Uitgaansbuurt Montmartre in de Langestraat bij nacht", jaren 80 | www.beeldbankkusterfgoed.be (M022427).

ill. 44. Fotograaf onbekend, krant "De Stoeten Ostendenoare", collectie Stad Oostende | Een groep jongeren op stap met een gevulde plateau, z.d. | www.beeldbankkusterfgoed.be (FT/F0671).

ill. 45. Nationale Arbeidsraad. Advies nr. 313, 27 november 1969.

ill. 46. In copyright Nadine Van Imschoot, collectie Viviane Huygebaert | Samen sterk de zomer doorstaan, jaren 80.

ill. 47. Collectie Veronika Becuwe | Picknick op het strand, jaren 90.

ill. 48. In copyright "Chantal", collectie Viviane Huygebaert | Viviane met ijsspatel, een beeld zegt meer dan woorden, jaren 80.

ill. 49. In copyright Nadine Van Imschoot, collectie Viviane Huygebaert | Een afscheidswoordje van Nadine, jaren 80.

ill. 50. In copyright Nadine Van Imschoot, collectie Viviane Huygebaert/ 'Tot ziens' /jaren 80.

ill. 51. In copyright Nadine Van Imschoot, collectie Viviane Huygebaert

Videofragmenten

Kabouters aan de kust. VRT, 6 oktober 1969.

Journal. VRT, 15 augustus 1989.

Journal. VRT, 18 juni 1996.

Bijkomende illustraties

Pixabay

Station Oostende / Japplemedia / 2021 (wikimedia)

Wij hebben zoveel mogelijk geprobeerd om de auteursrechten die op de beelden van toepassing zijn te achterhalen. Meen je dat je rechten kunt doen gelden, gelieve contact op te nemen met de erfgoedcel via info@kusterfgoed.be.

Bibliografie

ABVV. Studentenarbeid aan de kust - verslag ABVV-kadetten studieweekende. Brussel: Culturele Centrale, 1968.

Bonte, Willy. Studentenarbeid aan de kust. Brugge: Centrum voor Socio-Religieus Onderzoek, 1967.

Industriemuseum. "Kinderarbeid in België." Industriemuseum. 2025. <https://www.industriemuseum.be/nl/collectie-item/kinderarbeid-in-belgie>.

Jauquet, Dominique. "Strandwinkeltjes sluiten de deuren." Het Nieuwsblad, 23 augustus 2008.

J.V.B. "Werkstudent vertrouwde verschijning aan de kust." De Standaard, 20 augustus 1964.

Nationale Arbeidsraad, Advies nr. 313, 27 november 1969.

Top, Paul. Zedige badmeesters en alerte redders. De Haan: Heemkring Tussen Noordee en Noordzee, 2018.

Van Halewijn, Mariette. "Hulp in toerisme: steun voor jobstudenten. Kust feuilleton van avonturen." De Standaard, 22 april 1967.

Van Halewijn, Mariette. "Jongens en meisjes verkiezen harde job boven een zorgeloze vakantie." De Standaard, 19 april 1967.

Van Halewijn, Mariette. "Van een ander standpunt bekeken: Werkgevers, ouders en school tegenover werkende jongeren" De Standaard, 21 april 1967.

Van Halewijn, Mariette. "Werkt het grootste deel van de jongeren in seizoen-arbeid tegen hongerloon?" De Standaard, 20 april 1967.

Van Loock, Stijn. Massaal naar Middelkerke: een 'plage' in beweging 1945-1965. Middelkerke: Heemkring Graningate, 2002.

W.B. "Achter de schermen van een vakantie aan zee. Werkstudenten zijn en blijven onmisbaar." De Standaard, 18 maart 1969.

W.B. "Hoe leeft het seizoenpersoneel aan zee? Geld verdienen: hard werken en uit je doppen kijken." De Standaard, 19 maart 1969.

Duik in het vakantiewerk aan de kust

Zon, zee en jobstudenten: ze horen al decennialang bij de Belgische kust. Elke zomer staan ze klaar om toeristen te verwelkomen. Achter dat vakantiewerk schuilt een rijke traditie vol bijzondere ervaringen, hechte vriendschappen en onvergetelijke zomers. Draai een zomer mee aan de kust!

Erfgoedcel Kusterfgoed

Erfgoedcel Kusterfgoed zet zich in voor het cultureel (roerend en immaterieel) erfgoed in Middelkerke, Oostende, Bredene, De Haan en Blankenberge.

Erfgoed is een verzamelbegrip voor al wat we van vorige generaties overerven en het bewaren waard vinden. We nemen het over, dragen er zorg voor en geven het door, omdat we er belang aan hechten. Erfgoed vertelt ons iets over de huidige maatschappij en over onszelf. We beleven het en het geeft onze identiteit mee vorm.

Als erfgoedcel ondersteunen we de werking en de projecten van lokale erfgoedspelers om erfgoed te bewaren voor de toekomst. Daarnaast werken we eigen projecten uit om lokaal (kust)erfgoed in de kijker te zetten.

verbindt

Vlaanderen
verbeelding werkt